

SOCIETATEA DE MÂINE

CUPRINSUL:

ACTUALITĂȚI: Insănătoșirea creditului în România	N. DAȘCOVICI
Problemele Astrei — — — — —	HORIA TRANDAFIR
PROBLEME FILOSOFICE: Daimonion (urmare) —	LUCIAN BLAGA
PROBLEME SOCIALE: Cum funcționează bibliotecile sătești în Franța — — — — —	O. F. POEA
Aspecte din Munții Apuseni — — — — —	TRAIAN MAGER
PROGRESE ȘTIINȚIFICE: Mișcarea psihologică la Cluj — — — — —	DIM. TODORANU
FIGURI REPREZENTATIVE: Iosif Nădejde — —	ION CLOPOȚEL
ARDEALUL VECHIU: Problema Transilvaniei în presa franceză — — — — —	ERNEST ARMEANCA
PROBLEME ECONOMICE: Rolul petrolului în economia și politica internațională — — —	C. DRĂGULESCU
BIOPOLITICA: O oră de Gastronomie și Chimie alimentară — — — — —	Dr. D. A. OLARIU
PAGINI LITERARE: Ies din fulger... Când m'am întors (versuri) — — — — —	A. COTRUȘ
CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Bustul dela Șimleu. — Vasile Alecsandri. — Teatru-operă: Deschiderea stagiunii. — Marca ducesă și chelnerul. — Omagii românești pentru Frederic Mistral. — Raymond Poincaré — — — —	CRONICAR
BULETIN BIBLIOGRAFIC VII. — — — — —	ION MUȘLEA
FAPTE, IDEI ȘI OBSERVAȚIUNI: Nicolae Titulescu. — Moldovănuț. — Recensământul. — Alegerile germane. — Prieteni eehoslovaeci printre noi. — Traversarea aviatică a Atlanticului —	REDACȚIA
COPERTA ȘI DESENELE INTERIOARE — —	DEMIAN

Handwritten signature or initials.

Director: **ION CLOPOȚEL**

Redacția și administrația:
CLUJ, Piața Unirii 8.

Apare la 1 și 15 ale fiecărei luni

Un exemplar: 30 Lei.

Anul VII

1-15 Septembrie 1930

Nrele 17-18

ABONAMENT ANUAL:

Autorități, birouri, bănci: 1500 L
Socetăți culturale, școli: 1000 L
Liber-profesioniști: ... 600 L
Funcționari, preoți, studenți: 500 L

In streinătate: dublu

Abonamentele se plătesc anticipat

©B.C.U. Cluj

FUMAȚI NOILE PRODUSE
ALE CASEI AUTONOME A MONOPOLURILOR:

ȚIGARETELE
REGELE MIHAI

ȘI

BUCUREȘTI

DIN TUTUNURI ORIENTALE
CU AROME PLĂCUTE ȘI UȘOARE
ÎN CUTII ELEGANTE

IN CURÂND
SE VOR PUNE IN CONSUMAȚIE
NOILE PRODUSE ȚIGARETELE
SPECIALITĂȚI

CU VÂRF DE PLUTĂ

ȘI

REGALE

FĂRĂ CARTON

ÎN AMBALAJE INGRIJITE ȘI ARTISTICE.

Insănătoșirea creditului în România

Dintre toate problemele urgente și grave pentru viața și viitorul Statului nostru întregit, cea mai importantă este, în ceasul de față, problema creditului public și privat. Importanța și urgența acestei mari probleme naționale nu datează de azi sau de ieri, ci încă din primele ceasuri ale restabilirii păcii și a dobândirii granițelor noastre naționale.

Conducătorii noștri politici ar fi trebuit să priceapă, dela început, că revenirea la normal și închegarea trainică a noului Stat român atârnă aproape exclusiv de puțința noastră de a lua loc în rândul țărilor civilizate și producătoare ale lumii și, mai ales, de puțința de a ne ține, mereu, în ritmul progresului omeniirii ca să nu fim depășiți de vecini în lupta concurenței mondiale.

Principiul naționalităților prin el însuși ca un principiu de politică internațională, nu are puterea să mențină granițe noi care nu și-ar găsi chiagul necesar într'un minimum de condiții prielnice pentru dezvoltarea vieții economice.

Elementul *economic* al vieții individuale și colective, în condițiuni de câștig și prosperitate, constituie temelia de trăinicie și puterea elementului *politic* pentru Statul național întregit.

Insănătoșirea creditului pe piața noastră însemnează deci, prima condiție de viață economică productivă și prosperă, atât pentru gospodăria fiecărui cetățean în parte cât și pentru totalitatea gospodăriei naționale.

Cu dobânzile urcate și criza creditului în care ne sbatem, însuși viitorul nostru poate fi primejduit dacă situația actuală se va prelungi prea mult.

Puterea și importanța creditului

Noțiuni elementare de știință economică ne spun că puterea și importanța creditului sunt covârșitoare pentru activitatea productivă fie a simplilor indivizi fie a colectivități-

lor oorganizate.

Creditul însemnează economie de timp în producție după cum trenul, automobilul, avionul însemnează, dacă nu economie de spațiu, cel puțin înfrângerea piedecii pe care distanțele mari o opun activității omenești. Dobânda, ca preț al creditului, corespunde exact costului transportului de mărfuri și călători dintr'un loc într'altul, — căci deoparte ca și de alta avem economie de timp și de spațiu sau, mai bine spus, înlăturarea timpului și a spațiului care constituiesc cele mai mari piedici în activitatea omenească limitată prin legile firii.

Câștigarea factorului *timp* prin credite, pentru sporirea activității omenești productive, reese foarte bine din exemplul clasic al lui Bagehot.

Să presupunem, spune el, un negustor care dispune de un capital propriu de 1.250.000 franci. Ca să câștige 10 la sută, la capitalul lui, cât are nevoie să trăiască, va trebui să realizeze anual un beneficiu net de 125.000 fr. și să vândă, prin urmare, o cantitate corespunzătoare de mărfuri. Să presupunem și un alt negustor concurent, cu capital propriu numai de 250.000 fr., care găsește credit de încă 1 mil. cu dobândă mică, de 5 la sută. Iată-l pe acest concurent în fruntea unui capital egal cu al primului negustor, dar într'o situație mai avantajoasă decât el pe piața comercială. Intr'adevăr, el trebuie să plătească 50.000 fr. chirie capitalului împrumutat și dacă, la aceiași negustorie, va câștiga tot 10 la sută, va avea de asemeni 125.000 fr. beneficiu, din care scăzând dobânda i-ar rămânea 75.000. De unde rezultă că, la capitalul propriu de 250.000, în loc să aibă 10%, va avea un câștig de trei ori mai mare pe an (30%) grație creditului eficient.

Stimularea activității productive,

creșterea beneficiilor, prosperitatea generală sunt în funcție directă de efințitatea creditului care, prin economia factorului timp, multiplică activitatea omenească limitată în timp și în spațiu. Creditul apare, astfel, în condițiuni de productivitate, capitalul de mâine prin capitalizarea beneficiilor.

În sens invers, exemplul lui Bagehot ne poate face să vedem și efectele dezastruoase, *catastrofale* chiar, ale crizei creditului și scumpetei dobânzilor.

Intr'adevăr, să presupunem pe cei doi negustori concurenți dispunând de capitaluri egale (250.000 fr.) că lucrează în condițiuni de credit inegale, la aceeași sumă împrumutată (1 mil. fr.): unul cu 10 la sută și altul cu 5. Cel dintâi plătind dobânda de 100.000 fr. (10%), abia va rămâne cu un beneficiu net anual de 25.000 fr. la capitalul propriu, pe când al doilea, cu 5%, după ce va plăti creditorului, va avea un câștig întregit: 75.000.

E lesne de înțeles situația țărilor care, suferind de criza și scumpetea creditului, sunt nevoite să producă și să vândă, pe piața mondială, produsele lor, exact ca și primul negustor și să suporte o concurență, ce poate deveni ruinătoare, cu țărilor unde creditul este eften și îmbelșugat.

Puneți în locul primului negustor, România, cu criza și scumpetea creditului, iar în locul celui altal o țară concurentă, cu credite eften, și veți vedea imediat perspectivele de închegare și trăinicie ale Statului nostru în lupta popoarelor pentru viață.

Nu-i locul și momentul să discutăm raportul dintre capitalul fix și circulant, fără de care extensiunea creditului în producția capitalistă ar apărea unui spirit simplist, ca ilimitată.

Vom reveni, acum, la criza și

scumpetea creditului din țara noastră pentru a-i căuta pricitele depărtate sau imediate, generale ori speciale și a vedea, implicit, care ar fi leacurile firești de îndreptare.

Cauzele depărtate sau generale ale crizei

Sunt destule și bine cunoscute. Ele ne-au rămas ca o moștenire grea din trecutul sbuciumat.

Țară cu bogății naturale, suferim de sărăcia bogățiilor create prin munca și economia omenească. Trebutul n'a fost prea prielnic pentru o activitate productivă și cruțătoare, pentru acumularea de bogății și capitaluri pe pământul românesc. Invaziile repetate ale vecinilor, războaiele purtate prin părțile noastre, lipsa de civilizație și primitivitatea mediului politic-geografic înconjurător, într'un cuvânt: nesiguranța din trecut n'a fost favorabilă dezvoltării bogățiilor și a creditului.

Săraci eram și până la marele război și aveam nevoie de credit și capitalurile altora, de aceea dobânziile au fost, totdeauna, mai mari la noi, decât în alte țări de veche tradiție a producției și economiei în siguranță.

Tot aceste împrejurări ale trecutului ne-au făcut să fim, în genere, puțin chibzuiți și economi: Românul este aproape în totdeauna cheltuiitor și lipsit de prevedere, preferă să trăiască bine astăzi decât să-și consolideze ziua de mâine, adică viitorul așa de nesigur în trecut.

Apoi războiul pentru întregirea națională impunând jertfe grele Statului ca și economiei particulare, o bună parte din mult-puținele noastre bogății și capitaluri acumulate au fost distruse în perioada 1916—1919.

Reorganizarea vieții de Stat potrivit nouilor condiții și readaptarea întregului aparat administrativ și circulatoriu la frontierele sporite, au impus, în sfârșit, și ele jertfe noi de bogăție națională cu efecte pe piața creditului.

Cauze imediate, speciale sau locale

Desigur, într'o privire rapidă, nu se pot vedea absolut toate cauzele și nici nu avem pretenția de a le trata aci.

Alături de cauzele depărtate sau generale sunt cele locale, speciale și imediate, unele decurgând din cele d'întâi și fiind mai presus de puterea noastră, altele fiind, dimpotrivă, rezultatul ușurinței, neprevederii sau neseriozității noastre.

O cauză imediată, specială sau locală de criză a creditului, trebuie

căutată în vecinătatea geografică dela răsărit: Rusia sovietică, element de nesiguranță generală pentru Europa, dar mai ales element de nesiguranță specială, locală sau regională pentru toate Statele vecine cu colosul comunist. Este o cauză mai presus de puterile noastre și ale cărei efecte asupra creditului românesc, pe piața lumii, le putem cel mult atenua prin cumișenie și prevedere în viața internă, ca și în relațiile noastre externe.

Tot cauze de criză imediate, speciale au fost, în decurs de aproape un deceniu, frământările vieții politice interne, alegerile cu violență, brutalizarea curentelor politice noi sau a partidelor din ținuturile alipite, luptele extra-parlamentare, impunerea unei Constituții noi prin nesocotirea exemplului generației dela 1866 când ne-am dat o Constituție în asentimentul tuturor, etc. etc.

Regimul de guvernare excepțională cu măsuri din vremea războiului, ca starea de asediu, rechizițiile, prețurile maxime, etc. prelungit prea mult, concomitent cu frământările vieții politice interne și cu acuzațiile ușuratece de „trădare” au dat impresia streinătății că ne găsim, cu greu, o așezare definitivă laolaltă, că diferitele provincii nu sunt destul de legate printr'o conștiință națională comună, în sfârșit că ordinea noastră internă nu prezintă suficientă stabilitate sub influența curentelor revoluționare din vecinătatea sovietică.

Noi, în țară, ne dăm desigur seama de adevărata valoare a tuturor frământărilor politice și putem înțelege până unde erau în stare să meargă, fără a primejdui unitatea națională. Depriși cu violența luptelor și a acuzațiilor reciproce dintre partidele și oamenii politici, noi mai știam că totul nu era decât un război de vorbărie și nu putea fi primejdia unui adevărat război civil pentru că Românul, blajin și răbdător din fire, nu se dedă la acte de violență și la vărsare de sânge.

Streinătatea însă, n'avea de unde să știe toate acestea, nu putea să ne cunoască îndestul spre a nu lua în serios atâtea din vorbele, gesturile sau actele noastre nesocotite.

La sfârșitul anului 1925, ca și cum nu ne-ar fi fost de ajuns atâtea motive pentru atingerea creditului public și privat al României, am mai adăugat încă unul: o criză dinastică, o spărtură în ordinea de continuitate și stabilitate pe care regimul nostru monarhic, cu o dinastie de

origină streină, trebuia s'o asigure țării după prima unire dela 1859, a celor două principate, cu viață sbuciumată până atunci.

Dar toate acestea sunt cauze de ordine politică internă sau externă, dăunătoare indirect creditului românesc în streinătate, prin trezirea și întreținerea sentimentului de nesiguranță în durabilitatea stărilor de lucru din România.

Cauze direct dăunătoare creditului nostru și alarmante pentru capitalurile din România

Risipa banului public, fraudele fără sancțiuni pentru fraudatori, depozitele de aprovizionare mistuite de flacări, depozitele de muniții sărite în aer, contractele de cereale cu streinătatea încheiate de Stat și neexecutate, bonurile de tezaur ajunse la scadență și neonorate, regimul variabil în materie economică la import-export cu tot soiul de permise și bacșișuri, diferendele cu capitaliștii streini detentori de titluri și acțiuni pe piața noastră dinainte de război, etc. etc. au păgubit grav și direct creditul Statului. Cursul rentelor noastre vechi pe piețele streine au dat măsura scăderii creditului public românesc, deși înainte de război titlurile de Stat române ajunseseră să fie binișor apreciate și cotate de toți streinii.

În schimb, creditul privat se menținuse în primii ani după încheierea păcii: negustorii și firmele particulare găseau, cu ușurință, credite în mărfuri, ori unde s'ar fi adresat.

Dar negustorii au abuzat și ei de credit și de încrederea streinătății jucând adevărat joc de bursă, pe revalorizarea leului, prin faptul că nu s'au acoperit la timp cu valutele necesare, au tot amânat plățile în așteptarea schimbului favorabil până ce n'au fost deloc în stare să plătească, după căderea prea mare a cursului leului.

În acel moment, Statul a intervenit, pe cale legislativă, sub presiunea favoriților politici interesați, cu moratoriul plăților externe, care, legitimat în vreme de război, nu mai era deloc îndreptățit după restabilirea păcii și, mai ales, nu trebuia acordat unor negustori abuzivi de încrederea streinătății — adevărați speculatori ai cursului schimbului.

Moratoriul acesta a fost lovitura aproape mortală dată creditului nostru particular, în streinătate, tocmai când restabilirea ordinii în finanțele Statului tindea să refacă, încet-încet, creditul nostru public.

Astfel, am încheiat întregul ciclu de greșeli și ușurințe pentru ruina-rea creditului nostru, public și privat, în streinătate.

Așa se explică de ce am obținut atât de greu și după tratative așa de lungi împrumutul necesar operației de stabilizare a leului.

Surprinși de reforma monetară în plin joc de bursă întemeiat pe căderea continuă a leului și pe optimismul factice al perioadei de inflație, debitorii, apăsați de dobânzile excesive din vremea instabilității cursului valutei, au fost cei dintâi loviți.

Cum dobânzile urcate din cauza nesiguranței cursului și a lipsei de capitaluri, s'au menținut mai departe, cu toată operația stabilizării, — pentru că banii streini n'au dat busna pe piața noastră nici până astăzi — debitorii au început să se agite cerând ajutorul Statului.

Precedentele nenorocite din trecutul apropiat constituiau suficiente argumente în sprijinul unor asemenea pretenții de ajutor.

Nu intervenise Statul risipind pe gratis terenuri petrolifere conservate cu îndărătnicie în decurs de decenii, spre a obține amănări și înlesniri de termene de plată în favoarea băncilor amestecate în operația de naționalizare a industriei de petrol?

Și iată, din nou, Statul intervenind cu concordatul preventiv, după cum odinioară acordase moratoriul plăților externe, spre a-i salva pe negustorii surprinși de stabilizarea monetară cu dobânzi prea urcate la datoriile lor.

Dar precedentul, la noi, însemnează, totdeauna, un început care nu se mai sfârșește, căci formula precedentului creat a fost invenția cea mai perfecționată spre a înlătura sau abroga chiar texte formale de legi în țara românească.

Și, doar, precedentele de ajutorarea debitorilor particulari cu din avutul Statului, (cazul băncilor încurcate la naționalizarea industriei de petrol sau preluarea de Stat a creanțelor greu lichidabile dela Banca Națională cu prilejul stabilizării) erau mult mai grave decât simple măsuri legislative pentru înlesnirea debitorilor față de neîndurarea creditorilor „cămătari”.

Îndulcirea executărilor silite ale creanțelor ipotecare, adică îngreunarea procedurilor judiciare pentru executarea contractelor de împrumut ipotecar, nesatisfăcute de către debitori la termen, indiferent de

cauze, a fost complectarea celelalte măsuri de concordat preventiv luată în favoarea negustorilor.

Cum am spus, precedentul creat constituie astăzi cea mai primejdioasă porțiță de pretenții nesăbuite, la ajutorul Statului, în materie de credit privat.

După negustorii ajutați prin concordat preventiv și debitorii ipotecari, prin îndulcirea executărilor silite, iată, la rând așa zisii „debitori agricoli” cari cer și ei, dar nu simple formule de îngăduință, ci „conversiunea” datorii în însăși prin preluarea de către Stat a unei părți din datoria-capital și cu scăderea dobânzilor pe viitor.

Pretențiile cresc în raport cu numărul debitorilor alegători în regimul de vot universal și pe măsură ce factorii puterii de Stat, preocupați mai mult de elementul politic decât de aspectul strict economic al problemei, sunt dispuși să cedeze, fără rezistență aproape, sub presiunea concurenței opozanților prin planuri pentru asanarea datorii agricole.

În asemenea împrejurări, dobânzile în loc să scadă se mențin, cu toată stabilizarea monetară, și-i de mirare că nu fac pentru moment salturi noi în sus.

Capitalurile își pierd orice siguranță în raporturile de drept privat, din cauza amenințărilor continue de intervenție ale puterii publice prin acte legislative. E vorba de mulțumirile capitalurilor naționale. De cele streine nici vorbă nu poate să mai fie fiindcă atracția principală a capitalurilor nu stă atât în dobânzile urcate, cât în siguranța plasamentelor și-n rapiditatea realizării creanțelor ajunse la scadență.

Capitalul se mulțumește cu dobândă mică la siguranță mare și, invers, vrea dobândă sporită cu cât crește nesiguranța.

Ceeace se petrece, astăzi la noi, prin măsurile legislative luate, ca și prin cele pe care le reclamă agitațiile Ligei contra cametei, însemnează o sporire continuă și rapidă a nesiguranței capitalurilor, — deci implicit agravarea condițiilor creditului.

Singurul leac: lichidarea debitorilor insolvari

Situația este, într'adevăr, îngrijitoare pentru prezent și mai ales pentru viitor, dar leacul nu poate veni dela Stat și intervenția lui.

Singurul leac este numai acela care se impune prin legile firești ale vieții economice: lichidarea debitorilor insolvari, reducerea la nor-

mal a valorii bunurilor exagerate sub regimul inflației monetare și reconstituirea creditului în persoana unor noi detentori de bunuri lipsite de sarcini apăsătoare.

Evident, când bunurile sunt așa de grevate încât nu mai pot suporta dobânda, necum capitalul, detentorii lor actuali au încetat de a mai fi adevărații proprietari. Ei sunt niște simpli posesori precari și temporari până ce puterea publică va înceta să se amestece în raporturile de drept privat și să suspende funcționarea resorturilor economice firești dintre debitori și creditori.

Statul nu poate salva, orice ar face, asemenea debitori. Și nici n'are interes s'o facă pentru că bunurile respective, exagerate sub efectul inflației, au încetat de a fi productive la prețul lor actual. Dela proprietari fără venituri și grevați de datorii, Statul nu poate culege impozite, orice s'ar face.

Din nimic, nimic... Dar dacă bunurile grevate de datorii se lichidează și ajung, pe prețuri scăzute la realitate, în mâinile altor detentori, aceștia le vor putea face productive și detentorii cei noi, la rândul lor, — vor fi oameni cu venituri.

Dela aceștia Statul va încasa impozite, iar societatea în întregul ei, comerțul și afacerile, poate aștepta punerea în circulație de noi capitaluri produse sub formă de diferite cheltuieli.

Singurul leac firesc al crizei va duce la o deplasare de averi, din mâinile unora într'ale altora, fără ca societatea în întregul ei să piardă ceva și mai ales cu siguranța că Statul va avea să câștige o categorie nouă de oameni înstăriți în locul celor ruinați prin jocul împrejurărilor sau, poate, chiar prin propria lor lăcomie de îmbogățire sau lipsă de chibzuială când au abuzat de credit.

Va fi și o categorie de păgubiți cu adevărat: creditorii ușurateci cari prin lichidare, nu vor putea rentra în capitalurile lor din cauza deprecierei valorii bunurilor.

Victimele propriei lor neprevederi, ei nu vor avea să se plângă contra nimănui. Paguba lor nu va dăuna creditului în genere cum se întâmplă totdeauna, dacă intervenția legislativă a Statului aduce, ea, pagubă capitaliștilor și atingere capitalurilor, fie prin elementul de nesiguranță, fie prin modificarea unor raporturi anterioare de drept privat existente între debitori și creditori.

N. Dașcovici

DAIMONION

III. DEMONICUL, ARTA, CULTURA

Nescio quid

H. v. Stein în a sa istorie a esteticeii arată cu o bogată documentare emanciparea crescândă — în veacul al optsprezecelea — a criticii artistice de subț raționalismul marilor clasici¹⁾. Critica clasicismului francez, angajată din răspuțeri în lupta luminei împotriva întunecului și în aceeaș măsură obsedată de idealul clarității și al precisiunii, se complăcea într'un superior dispreț teoretic față de toată acea turbure drojdie sufletească numită *imbolduri, emotivitate, instinct*. Chiar, și în cunoașterea sensitivă filozofia timpului (Descartes-Leibniz) încerca cu totdinadinsul să nu vadă alt decât un grad inferior și caotic al „gândirei”. Clasicii credeau că arta își dobândește prețul prin aceleași însușiri de lucidă intelectualitate prin care și-l câștigă cugetarea deopildă. H. v. Stein constată cu multă dreptate că în veacul al XVIII-lea interesul estetic a trecut dela „unitate” la „multiplicitate” și că odată cu emanciparea de subț clasicism se lămurește conștiința insuficienței determinărilor încercate până atunci asupra artei. Tot mai mult în critica artei elementul imponderabil și pitoresc, intuiția și emotivitatea, dincolo de precisiunea și claritatea noțională, își accentuează reliefu și se vorbește cu tot mai a-prigă insistență despre un „nu știu ce” care ar face farmecul artei, despre un „nescio quid” prin care arta spre deosebire de cugetare își cuce-rește adevărata valoare. Acest element imponderabil al artei devine un dublu nescio quid prin aceea că deo-

parte nu poate fi determinat și prin aceea că de altă parte și geneza sa din geniul artistic e neînțeleasă. Acest „nescio quid” întră fără de a fi numit și în ceea ce Kant a definit ca „idei estetice”. Și acelaș „nu știu ce” al artei devine pentru bătrânul Goethe un ce „demonic”. El spune lui Eckermann: „In poezie este în adevăr ceva demonic și îndeosebi în cea inconștientă, care întrece atât intelectul cât și rațiunea, și care din pricina aceasta mișcă așa de mult. Ceva asemănător se găsește în gradul cel mai mare și în muzică. Ea plutește așa de sus că nici o minte nu o poate cuprinde și se desprinde din ea un efect care stăpânește totul și de care nimenea nu e în stare să-și dea seama. De aceea cultul religios nici nu se poate lipsi de ea”²⁾. Tot Goethe a spus că o poezie frumoasă se face așa cum o mamă face un copil frumos. Adică — nu se știe cum. Inconștientul a jucat un rol remarcabil în estetica lui Goethe. El atribuie creația inconștientă ca obârșie și indefinibilă prin noțiuni ca structură — în întregime sau cel puțin în parte *demonicului*. Vraja poeziei și a artei e de origină demonică. Goethe se salvează cel puțin cu un mit acolo unde contimporanii săi de toate vârștele nu vedeau decât un „nu știu ce”.

În citatul de mai înainte se vorbește ca și când demonicul s'ar manifesta în artă direct și nu prin mijlocirea creatoare a artistului. Ori acest mod de a vorbi e un simplu mod de a vorbi. În realitate poezia reflectează demonicul manifestat în creator. Poezia ia deci parte la a-

cest demonic, cu umbrele din peștera lui Plato la existența și ființa ideilor ce trec pela gura peșterii. Avem și aici de a face cu un-fel de „metexis”, de „participare” a lucrului, a rezultatului, a faptei la calitățile superioare ale isvorului. Citind cu atenție (și mai ales cu grija de a integra gânduri infinitesimale) tot ce a spus Goethe despre poezie — te convingi fără greutate că pentru el poezia, deși nu se reduce în întregime la elementul demonic, e totuși poezie imponderabilă în primul rând în virtutea acestui element. El are și aici meritu de a fi găsit o expresie mitică pentru un lucru în pragul căruia alții s'au oprit cu o nedumerire deconcertantă. Ne miră numai că îndeobște în lucrările ce și-au luat sarcina să analizeze ideile estetice ale lui Goethe se trece așa de ușor peste mitul demonicului.

Teoria geniului la Kant

Kant definește geniul „facultate a ideilor estetice”³⁾. Să desfacem odată momăia acestei definiții pentru a vedea dacă nu cumva se ascunde o inimă vie subț haina veche întepenită peste un schelet lemnos. Anevoie va cuceri formula aceasta simpatia cititorului de azi. Il înștrăinează până la disperare — întâiu încercarea aparentă de a raționaliza, ce nu se poate raționaliza: fenomenul estetic redus la cuvântul „idee”, — și apoi și mai mult restrângerea neapărat forțată a noțiunei de „geniu” exclusiv la domeniul artei. Dar marele filozof nu merge așa departe în raționalizarea fenomenului estetic pe cât se pare, deoarece el înțelege

¹⁾ H. v. Stein, Entstehung der neueren Aesthetik, 1886. Stuttgart, pag. 81, etc.

²⁾ Eckermann, Gespräche mit Goethe III, pag. 207, Reel.

³⁾ E. Kant, Kritik der Urteilskraft, pag. 219. Ed. Reclam.

prin cuvântul „idei estetice” un lucru ce diferă binișor de ceace astăzi obișnuim să numim astfel.

„Intocmai cum la o idee a rațiunii imaginația nu istovește cu intuițiile ei noțiunea dată, tot așa la o idee estetică intelectul nu istovește cu noțiunile sale niciodată intuiția interioară a imaginației”.⁴⁾ Cu alte cuvinte ideea estetică e o intuiție (produs al imaginației) ce rămâne indivizibilă prin intelect și ineputabilă prin noțiuni abstracte. Ideea estetică, prin structura ei esențial intuitivă, refuză să intre în abstracțiuni categoricale și noționale. Pus în fața unei asemenea intuiții estetice intelectul își schimbă neliniștit punctul de vedere, se lărgeste, s'adună, a leargă în cerc, dar nu o poate prinde în niciuna din multele forme ce atârână în vasta sa garderobă. Astăzi am spune: intuiția estetică e irațională. În „ideile estetice” ale lui Kant intră deci, cam geometrizat ce-i drept, și acel element „nescio quid” despre care în veacul său au vorbit și alții. Kant, cu gândirea crescută în școala matematică, și trecut prin analiza critică a cunoașterii, era mai chemat decât oricare altul să-și dea seama de gradul de iraționalitate a „ideilor estetice”. Prin urmare Kant nu raționaliza deloc geniul, definindu-l ca facultate a „ideilor” estetice. Nu tot atât de părelnică e însă a doua obiecțiune, ce se poate aduce definiției sale. Kant justifică anexarea geniului exclusiv la artă prin aceea că numai în artă ar exista creații cari nu se pot explica nici ca conținut, nici ca origină. Numai în artă ar exista plăsmuri la cari nu se poate ajunge prin producerea după anume „regule” conștiente. După credința sa tot ce a închipuit bunăoară Newton, în domeniul teoriei, presupune doar o mai mare dexteritate intelectuală și o tehnică mai încercată decât a omului obișnuit, dar nu „geniu”. Și aceasta fiindcă Newton și-ar fi putut lămuri sieși ca și altora pas cu pas procedeul prin care și-a construit teoriile, în vreme ce un Homer e orb, în înțelesul profund că nu știe cum creiază.

Marele criticist își face prin închiderea geniului între hotarele artei înainte de toate sieși o cumplită nedreptate. Vreo câteva decenii mai târziu Schopenhauer, cu un cucceritor farmec stilistic, schița o teorie a geniului descriindu-se fără mult

încunjur pe sine însuși. Aproape toți cari s'au încumetat la o asemenea teorie și-au făcut autoportretul, cu excepția lui Kant care obsedat de imperativul filozofării cinstite și modeste refuză categoric să se creadă un geniu: teoria sa rămâne astfel un impresionant document al obiectivității până la care în pofida instincțelor de slăvire de sine anume oameni s'au putut ridica.

Portretul abstract pe care Kant îl făcea geniului nu trebuie prea mult schimbat, doar cadrul în care l-a vârat trebuie lărgit. În știință, în filozofie, ca și în artă e deopotrivă dată posibilitatea de a creia „inconștient” — *intuiții ineputabile*. O ipoteză deopildă e „genială” prin faptul că lămurește mult mai mult decât datele empirice pe temeiul cărora a fost ridicată, prin faptul că, chiar simplă ficțiune fiind, ajută la descoperirea altor fenomene încă necunoscute. O ipoteză cuprinde deci, în momentul când e creiată, mult mai mult decât se poate deduce din datele pe cari se reazemă. Acest „mai mult” constituie un interesant echivalent al celui plus irațional pe care intuițiile estetice le au față de noțiunile intelectului. Un alt moment, care ne pare deadreptul kantian și care probează cu entuziasm prezența „geniului” în știință și în filozofie, e următorul: cercetările lui H. Vaihinger⁵⁾ au demonstrat că marile idei (ipoteze și construcții) rodnice din știință, în cele mai multe cazuri sunt în ultima analiză „antilogice”, „ficțiuni antiraționale”, pline de contradicții, și că la făurirea lor n'a putut prin urmare să ajute logica și regulile inerente intelectului uman. Ele sunt un fel de invenții ingenioase. Aceste ficțiuni rodnice sunt opera geniului științific, și sunt întru câtva comparabile cu plăsmuirile artistice. Pe când intuițiile estetice întrec logicul, construcțiile științifice adeseori siluesc logi-

⁵⁾ Vezi Philosophie des Als ob, (Leipzig, F. Meiner Verlag 1918) în multe locuri, Vaihinger însuși între metodele gândirii științifice și *metoda combinării unor elemente cari se contrazic; ascendența elemente există de ex. în noțiunea infinitului, a diferențialului, a atomului, etc.* (Phil. des Als ob, pag. 123.) Ne întrebăm numai dacă această metodă e în adevăr o metodă. Ea e metoda *geniilor* științifice, inconștient aplicată. Nu credem că această așa zisă metodă conștient aplicată duce la vre-un rezultat. Metodele sunt căi ale conștiinței. Aceasta e metoda *inconștientă* a geniilor; mai avem oare dreptul s'o numim metodă?

ca. Prin această siluire ele devin „ficțiuni”, dar *ficțiuni utile* fără de care nu se poate imagina progresul științei.

Că în filozofie și îndeosebi în metafizică, geniul e oarecum în elementul său o dovedește observația devenită loc comun că o concepție despre lume și viață nu e niciodată logic demonstrabilă. Orice filozofie e mai mult expresia abstract-imaginată a unui temperament intelectual, a unei personalități cu mai multe dimensiuni decât ar putea să aibă intelectul pur.

Teoria kantiană despre geniu cuprinde în adevăr unul din lucrurile esențiale ce s'au spus despre geniu, punându-se în sarcina acestuia creiarea inconștientă de intuiții ce întrec logicul. Ea greșește doar prin restricțiunea ce o face eliminând geniul din orice domeniu afară de cel artistic. Vom vedea că în teoria geniului Kant și Goethe au văzut deopotrivă de adânc, cu deosebirea că întâiul a văzut mai precis, iar al doilea mai larg.

Intre intuițiile și rațiune

În teoria pe care Schopenhauer o face asupra geniului se reflectează ca într'o oglindă diformantă calitățile și defectele acestui gânditor. Schițată din libertatea înaripată a unei veritabile inspirații, teoria sa poartă încă urmele acelei pecante pasiuni, ce-l caracterizează, de a pface capriciile inspirației în necesități de sistem. În orice caz el e cel mai subiectiv dintre toți gânditorii cari au încercat să determine ființa geniului și tocmai el vede în geniu obiectivitatea prin excelență. După Schopenhauer, omul pus în fața lumii problematice din preajma sa are două posibilități, inegal de rodnice, de comunicare cu ea: una mai mult esterioră, prin mijlocirea inteligenței, a rațiunei, care încorsetează aparențele fugare ale lumii în cele câteva forme ale motivațiunii (înșelăciunile Mayei), — și una mai interioră prin mijlocirea intuiției, care prinde lumea în intimitatea ei mai presus de timp, de spațiu și de cauzalitate. Întâiul fel de cunoaștere stă în serviciul voinței de a trăi, și produsul ei cel mai nobil e știința (și filozofiile de obârșie aristotelică). Al doilea fel de cunoaștere se emancipează de subt dictatura voinței, devenind pură contemplație obiectivă a esențelor cosmice: produsul său e în primul rând arta, și filozofiile platonice oarecum înrudite cu arta. În-

⁴⁾ ibid. 219.

telectul discursiv și înaintând dela un punct la altul nu e niciodată satisfăcut de surprizele momentane ce i le oferă părelnicul spațiu și părelnicul timp. Intelectul angajat într'un conflict irațional de imbolduri obscure, vede interesat, întrucât e în imutabilă dependență funcțională de voința de a trăi inerentă tuturor existențelor. Intuiția s'a lăpădat de tirania voinței. Intuiția vede desinteresat și deci, după credința lui Schopenhauer, obiectiv. Ea pătrunde în esența metafizică a lumii și contemplantă formele primare de veșnică manifestare ale acesteia: ideile platonice. Schopenhauer definește geniul prin acest dar al intuiției, care ca fel, ca origină și posibilități, se împotrivesc oricărei raționalizări. Schopenhauer are meritul de a fi arătat ca nimenea înaintea lui prăpastia de netrecut cu nici o punte între intuiție și rațiune. Acesta e de altfel punctul rodnic care în teoria sa despre geniu cucerește mai mult. Geniul ca dar al intuiției iraționale a devenit o monedă curentă, și cuvântul de argint impregnat cu efigia acestui vag și sugestiv înțeles a intrat în dicționarul internațional al tuturor literaturilor.

La Schopenhauer sensul cuvântului e însă destul de inelegant îngreuiat încă de câteva prisosuri colțuroase pe cari geometria „sistemului” filozofic i le adaugă complicându-l. Fără îndoială delimitarea geniului exclusiv prin contemplarea obiectivă a ideilor platonice denotă o lipsă de criticism vrednic de-un metafizician. Schopenhauer era aproape superstițios convins de realitatea ideilor platonice ca corsete de obiectivare ale voinței universale. Prin urmare a definit geniul prin suprema obiectivitate pe care și-o putea imagina în cadrul sistemului său de gândire. Nu se gândia că ar fi cu puțință ca într'o zi să nu mai creadă aproape nimenea în idolii platonici, prin ceace s'ar compromite iremediabil și credința în „obiectivitatea” geniului. Nespuse de puțin prevăzătoare ni se pare încercarea de a determina geniul în funcție de-un accident filozofic ca „ideile platonice”, și condiționarea implicită a geniului de existența sau neexistența acestora. Pe cât de adâncă și de sugestivă e înzestrarea geniului cu darul intuiției iraționale, care poate să fie și fictivă, imaginară, creatoare, subiectivă, tot atât de strâmtă și de pedantă e îngrădirea lui prin contemplarea obiectivă a ideilor platonice. (Goethe întrebuițează cuvântul

IES DIN FULGER . . .

ies din fulger, ies din piatră...
pe unde trec
nisipul sec
subt pași-mi aspri hărăe, latră...

scapără 'n vreme trupu-mi de cremene...
O, să ard, să ard pân' la capăt,
străfulgerat să scapăt
subt un cer ce cu visu-mi să semene!...

A. Cotruș

CÂND M'AM INTORS . . .

cînd m'an întors,
cu creștet pleșuv, cu trupul stors
de pe meleaguri străine, —
pe drumul lung vifornița grea
cu crengi voinice mă pălmuia,
iar muntele cu stânci arunca,
mănios, după mine...

A. Cotruș.

„geniu” în înțelesul de facultate a intuiției mai presus de orice raționalizare. El dă intuiției geniale caracterul de creație, spre deosebire de Schopenhauer care vede în ea „obiectivitate”).

Ca să se vadă de altfel excesul de subiectivism, de care cu toate acestea e capabil Schopenhauer, mai amintim că el atribuia „geniului în genere” propria sa faimoasă și caraghioasă sfială de matematică. „Experiența a verificat, spune el, că marile genii în artă nu au nici o înclinare spre matematică. Încă niciodată un om n'a excelat în amândouă. Alfieri povestește că n'a înțeles niciodată măcar propoziția a patra din Euclid. Lui Goethe i s'a reproșat cu prisosință lipsa de cunoștințe matematice de către vrășmașii neînțelegători ai teoriei culorilor⁶⁾. Am arătat și noi în altă parte („Fenomenul original”) că sfiala de matematică caracterizează aproape fiziologic o serie întregă de remarcabili gânditori. De unde firește nu urmează deloc că matematica ar fi prin firea și structura ei antigenială. Ajunge să amintim câteva nume de rare spirite în cari arta se închiagă în prețios aliagiu cu matematica, numele unui sfânt și echilibrat artist și inginer ca Lionardo, numele unui gotic beat de geometrie ca Dürer, numele unui contemplativ spiritualizat prin teorie ca Paul Valery, pentru a înălțura definitivă părăirea că noțiunea

de geniu artistic și aceea de spirit matematic nu se pot împăca. Și pe urmă însuș Platon gânditorul ideilor văzute cu ochii, la cari se referă neobosiți adversarii abstractului discursiv, n'a fost oare între altele și un strălucit cap matematic? N'a avut el oare dincolo de matematică plastică a antichității geniala intuiție a algebrei viitoare?

Geniile cu sfială de matematică, între cari se înșiră și Schopenhauer, confundă prea mult fășnirea creatoare de forme a matematicii cu sterilitatea logice. În timpul său nu putea să știe că invențiile mari în matematică reprezintă fiecare un impuls primar de zămislire, în multe privințe înafară de logică. După ce Newton și Leibniz au creat calculul infinitesimal s'au ivit o seamă de obiecțiuni, nici astăzi încă definitiv înlăturate, cari demonstau iraționalul creației lor. (Orice începător inițiat în matematica superioară știe bună oară că infinitul mic e luat când egal cu o mărime, când egal cu zero! Astfel de fapte ilogice⁷⁾ acceptă matematica între trucerile ei). Supralogicul, ilogicul, antilogicul — devin astfel, prin faptele unor genii inspirate, izvoare creatoare și în matematică. Ceace înseamnă că matematica nu e o creație a logice sterile de toate zilele, și că prin natura ei intimă e și ea genială — ca și marea artă de totdeauna.

(Va urma.)

LUCIAN BLAGA

⁶⁾ A. Schopenhauer, Die Welt als Wille und Vorstellung, pag. 257, Reclam.

⁷⁾ Vezi: H. Vaihinger, Philosophie des Als ob, pag. 208.

Cum funcționează bibliotecile sătești în Franța?

Dorința de a lua informații cât mai exacte asupra funcționării bibliotecilor rurale în Franța, m'a făcut să încerc a cunoaște pe d. Dufrenne, inspector școlar și redactor al unui mare ziar pentru popor. Omul e prietenos și dela prima vedere vezi că nu e parisian. D. Dufrenne s'a ridicat din institutor, prin muncă, dar odată inspector nu și-a schimbat felul de a fi. Vine dela examene și e foarte bine dispus: e încântat mai ales că sunt român.

— Nu cunosc deaproape România, mai mult o bănuiesc. Știu însă că suntem legați puternic: dacă mai trebuie o verigă la această legătură, războiul s'a însărcinat să o facă. V'am văzut strămtorați, retrași și v'am simțit tot mai aproape de noi. A fost și pentru noi rău, în satul meu, nemții, s'au purtat ca niște sălbatici...

D. Dufrenne e om tânăr încă, vorbește cu entuziasm, dar sub veselia de azi simțezi încercările de altă dată.

— Am făcut și eu războiul și nu aș vrea să văd pe copiii mei reîncepând. Toemai pentru asta cred, că trebuia să rămânem în Renania și să facem Republica Renană. D. Briand are alte socoteli, nu e prima dată că vrea să le realizeze pe spatele Franței.

Convorbirea aceasta introductivă mi-a definit și mai bine pe D. Dufrenne. Dsa e naționalist, din rândul acelor pe care adversarii îl numesc burghez și reacționar.

Cu aceasta am trecut la bibliotecă și m'am pomenit luând un fel de interview.

— Bibliotecile populare, în forma în care funcționează, datează cam din 1833, dela Guizot. Organizarea lor a fost modificată în 1865, apoi prin cele trei legi școlare din 1881, 1882 și 1886, însă, întâi de toate, ele sunt o operă de experiență, care a evoluat lent și s'a consolidat alături de legi. Ele există aproape în toate cele 30.000 comune rurale ale

Franței.

Cum funcționează?

— Bibliotecile rurale sunt anexate la școală și conducătorul lor e învățătorul. Sediul e localul școlii, natural.

Învățătorul conduce trei registre: catalogul general, registrul de casă, și registrul de împrumuturi.

În principiu cărțile pentru săteni și cele pentru școlari nu sunt deosebit catalogate; când le împrumută însă, învățătorul face cuvenita deosebire între ele.

Care sunt resursele?

Bibliotecile populare funcționează ca o instituție mixtă, bucurându-se de un mic ajutor din partea statului, pe care-l împarte inspectorul școlar, în mod periodic comunelor din cercul său. A doua sursă e un credit anual dela comună, dela 50 la 200 franci. Urmează apoi darurile particularilor, în natură, deci în cărți și în bani. Un obicei ciudat în privința aceasta, este cu ocazia căsătoriilor. Învățătorul, după căsătoria civilă, la primărie, colectează printre cei ce iau parte, în folosul școlii. Cu ocazia aceasta oamenii se arată destul de darnici, iar fondurile adunate, se împart între nevoile școlii și bibliotecii, în mod egal. Ultima resursă, în fine, o formează cooperativele școlare, prin cari, din cotisațiuni cam de 10 centime pe săptămână dela fiecare copil înscris la școală, se face un fond, din care o parte revine pentru bibliotecă.

Cum se achiziționează cărțile?

Editorii trimit cataloagele învățătorilor. Aceștia aleg și trimit tabloul cu cărțile alese, inspectorului, spre aprobare. E de notat că în tabloul acesta, trebuie să figureze înainte de a fi introduse în bibliotecă și darurile particularilor, în cărți. Se întâmplă adeseori că un admirator al lui Zola, după ce i-a citit opera, de teamă de a nu ajunge în mâna copiilor săi, donează cărțile unei biblioteci populare. În felul acesta scapă

de pacoste și ajunge să figureze între donatorii bibliotecii. Natural, inspectorul școlar nu primește asemenea cărți și nu arareori dărnicia particularilor e zădărnicită de inspecțori.

Controlul.

— De altfel sarcina inspectorilor nu se mărginește aci. De câteori face inspecție la școală se interesează și de bibliotecă. El semnează cele trei registre ale învățătorului, iar la sfârșitul anului, în darea de seamă generală, pe care o face Ministerului despre învățământ, are un capitol special consacrat activității bibliotecilor populare din cercul său.

În fine ce rezultat dau?

— În general dau rezultate satisfăcătoare. E adevărat că o sumă întreagă de preocupări și divertismente, tind să răpească timpul săteanului, care, natural, cea mai mare parte din timp, o întrebunțează pentru lucru. Totuș se citește suficient și mai ales copiii duc cărțile în familie.

Statul de nenumerate ori a voit să facă o instituție numai de stat din bibliotecă, să le politicianizeze. Acum chiar s'a făcut un proiect. El va rămâne însă proiect. Parlamentarii neavând de lucru fac proiecte, dar chiar ei înșiși își dau perfect seama că proiectul nu va deveni lege. Bibliotecile, în formă, sunt bine organizate. Nici nu s'ar putea altfel, știind că organizația de azi, iese dintr'o experiență de decenii. Dacă ar fi ceva de făcut, apoi acest ceva e încurajarea zelului învățătorilor. Bibliotecile sătești numai de ei depind.

Aci am terminat. Însemnările acestea le scriu nu pentru a imita situația din Franța, fiindcă o realitate nu se poate imita, ci pentru a fi cunoscute de cei pe cari problema bibliotecilor populare îi interesează.

O. F. Popa.

ASPECTE DIN MUNȚII APUSENI

(DIAPOZITIVE ȘI FILME)

PARTEA I: ȚINUTUL HĂLMAGIULUI

1. Harta unei excursiuni în Munții Apuseni cu plecarea din Hălmagiu.

Țara moților oferă nu numai peisagii de un pitoresc neîntrecut, ci este totodată și pământul cel mai bogat în amintiri istorice. Pe aici s'au desfășurat grandioasele mișcări naționale, ale lui Horea, Cloșca și Crișan, la 1784 și a lui Avram Iancu, la 1848.

2. Harta Ținutului Hălmagiului.

Această regiune a aparținut jud. Zărand cu capitala în Baia de Criș până la anul 1876, când ungerii „au spart cuibul românesc și focarul de revoluții”, anexând Hălmagiul jud. Arad, iar restul Hunedoarei. Pe o suprafață deluroasă-muntoasă de 42692 ha., cuprinde 34 comune și sate cu o populație curat românească de 19250 suflete.

Așezările omenești, împreună cu terenurile cultivabile, sunt situate între 200 și cca 700 metri altitudine. Bine înțeles, piscurile munților se înalță mult peste acest nivel, și în ordinea cum se înșirue :la nord, Moma 932 m., Dealu Mare 652 m., la nord-est, Dobrinu 991 m., Pietrele Aradului, 1427 m. — având în spate Cucurbeta de 1849 m., — apoi Lespezi 1310 m., Rotundu 1486 și Găina de 1486 m.

Culmea munților, dela Pietrele Aradului până la Găina, desparte țin. Hălmagiului de moții alpini din jud. Turda; iar Dealu Mare și Moma de țin. Vașcăului din jud. Bihor. În susul văii, țin. Hălmagiului se mărginește, fără a avea graniță naturală, cu țin. Băii de Criș din jud. Hunedoara și se întinde jos pe ambiu țărmuri ai Crișului Alb — parte covârșitoare în dreapta și mai puțin în stânga — până la comuna Guravăii, cuprinzându-o și pe aceasta.

Versantele munților având poziție sud-estică, ferite de bătaia vânturilor aspre dela nord, — iernele sunt moderate. Datorită însă înălțimii și mai ales îngustimii văilor care împiedică penetrabilitatea razelor solare, iernele se lasă mai curând, se desprăvereză mai înțet și mai târziu, astfel viața vegetativă este cu câteva săptămâni mai scurtă decât jos în câmpia Crișanei și a Bănatului.

3. Diagrama evoluției populației pe o sută de ani în urmă.

În 1834 populația celor 33 comune număra abia 9426 suflete, datorită împilării economice, foametei și colerei care au făcut ravagii înainte vreme. După ștergerea iobăgiei la 1848 și împrumutarea întâmplată prin Patenta imperială dela 1854, populația sporește repede, atingând apogeul în anul 1910 prin numărul de 21019 suflete. De aci înainte numărul populației este în ușoară scădere, având în 1920 suflete 19634, iar în 1927 suflete 19084.

4. În dreptul comunei Guravăii.

Plecând din câmpia Tisei cu trenul de Arad pe Valea Crișului Alb în sus, vedem că partea de răsărit a jud. Arad este muntoasă, ocupând versantele de sud-est ale Munților Apuseni. La Guravăii intrăm în ținutul Hălmagiului, aici defileul Crișului se strâmtează.

5. La Aciuța.

La Aciuța au fost sparte stâncile pentru a face loc trașului căii ferate, Arad—Brad, deschisă pe întreagă distanță la anul 1896.

6. În com. Vârfuri. Podul peste Crișul Alb și tunelul.

7. Hălmagiu, vedere generală.

Centrul geografic, economic, cultural și administrativ al celor 33 comune.

Numără 1125 suflete, măestri, funcționari, comercianți și mai puțini agricultori.

8. Bâlcu în Hălmagiu.

Cum pe sate numai arareori se găsește prăvălii, întreg ținutul își face cumpărăturile Sâmbăta — ziua de piață — în Hălmagiu. Sunt vestite târgurile de vite cornute, vaci și boi de rasă Pinzgau, precum și de porcine.

9. Valea Lunșorii pela Voșdoci.

Pe această vale, care se îmbină cu a Sârbilor, sunt situate comunele Hălماغel, Sârbi și Lunșoara—Voșdoci.

10. Valea Brusturilor.

Pe această vale sunt situate comunele Bănești, Cristești și Brusturi.

11. Valea Lazurilor (la spălatul rufelor)

Aici avem comunele Vârfuri, Măgulicea și Lazuri.

Mai avem Valea Aciuei (Avram Iancu), în care este situată comuna cu acelaș nume. Celelalte comune sunt situate pe țărmuri Crișului Alb, ori prin platouri și depresiuni, lipsite de ape curgătoare în mod constant.

12. Portul și tipuri de bărbați.

13. Portul și tipuri femeiești.

14. Gospodărie din com. Lazuri.

Și cele mai sărace familii își au dependentele pentru ocrotirea vitelor, separate de casa de locuit. Până în prezent, aflându-se material de construcții în păduri, toate clădirile sunt făcute din lemn, acoperite cu șindriță, cu pae, mai nou coperișurile se fac însă exclusiv cu țigla, mai trainică și mai puțin expusă incendiilor. Cele 33 comune numără 3877 case, avându-și aproape fiecare familie casa sa proprie. Inchiriatul de locuințe nu există.

15. Tip de așezare la munte.

Înmulțindu-se populația, pădurea este izgonită treptat spre piscurile munților. Se taie pădurea, „târșindu-se” butucii și rădăcinile, se crează noi terenuri cultivabile, care după așezarea gospodăriei, se lărgesc într'una. Încălcarea patrimoniului forestier însă degradează versantele prea piezișe, care slăbite din legăturile naturale ale rădăcinilor pădurei, adeseori se prăbușesc sub influința ploilor, compromițând orice cultură.

16. Pometuri.

Cascle se răsfeșese pierdute prin pometuri. Sunt vestite „merele dela Hălmagiu”, magiunul, țuica de prune și cireșe, articole schimbate la câmpie „pe bucate”, ori valorizate pe bani la târgurile de toamnă din Arad.

Ținutul Hălmagiului este patria fericită a pomilor, condițiile de sol și climă fiind atât de favorabile, încât pomul crește de sine în stare sălbatică și prin păduri, prin gardurile de spini, pe coastele râpilor, începând de jos din văi și până

la înălțimi de 700—800 metri. Ceeace denotă însă mai bine însușirea de regiune proprie pomăritului, este faptul că omidele, păduchii de sânge nu atacă pomii, cari afară de gunoitul și scormonirea pământului din jurul lor nu reclamă nici o altă îngrijire.

O recoltă mediocră de fructe se poate cifra aici la 25230 măji metrice (o majă = 100 kg.) mere, 16600 m. m. prune, 3200 m. m. nuci. Merele se valorizează în interior, în stare proaspătă, prunele se prefac în țuică și magiun, tot pentru consumul intern. Nucile sunt însă foarte căutate pentru export.

Pomăritul aici este unul din principalele izvoare de câștig și acoperire deficitul de cereale. Precum își încarcă moțul alpin ciuberele, așa moțul dela Hălmagiu își încarcă căruța cu mere și o pornește „în jos“ după „bucate“ (cereale). Cătreieră satele dela câmpie și schimbă poamele pe cereale cam în părți egale, mai rar vinde și pe bani, pe care cumpără iarăși cereale. Un drum ține 2—3 săptămâni, și pentru 6—7 măji fructe, aduce acasă tot cam atâtea cereale.

În felul acesta cultura pomilor este aici cu mult mai rentabilă, decât agricultura propriu zisă, căci aceeași suprafață cultivată cu pomi mai de multeori improprie arătorei, — aduce de trei ori atâta venit, cât ar aduce o sărăcăcioasă cultură de cereale. Durere, se destilează prea multă țuică, așa după socoteala întreprinsă, într'un singur an, s'au fabricat aici 156295 litri de țuică de prune.

17. În luna lui Cuptor, nu numai cărdurile de găște, ci și caprele iau o baie răcoritoare.

Pe o suprafață de 11222 jug. pășune, plus fânațele de 1302 jug., precum și două treimi din arătoarele cu fân, 11266 jug., adică pe un total de 254299 jug. se hrănesc destul de insuficient cași stăpânul lor, omul, aproximativ 16700 capete de vite bovine, cai, capre, porci și oi. (Specificat: 5680 bovine, 1417 cai, 2342 capre, 3013 porci și 4248 oi.) Mulțumită propagandei zootehnice, pornită de 40 ani, importându-se tauri de prăsilă, soiurile vechi de „râșcă“ au fost înlocuite și azi aproape toate cornutele mari, boii și vacile sunt de rasa Pinzgau de culoare roșie, cheșă, ușoare pentru pășunatul pe dealuri și care s'a adaptat perfect condițiilor de aici. Se face încercări și cu rasa Siementhal.

18. Turmă de oi în com. Bodești.

19 „Colibă“ (stână) pe muntele Găina.

Câtă vreme pășunile sunt exploatate numai în mod extensiv și sunt prea puține fânațele artificiale, înmulțirea vitelor în această regiune este primejdiosă din punctul de vedere al economiei naționale, căci pășunându-se abuziv suprafețele pădurilor defrișate, amenință regenerarea acestora. Avem date pozitive că în deceniile premergătoare anului 1848, stăpânirea feudală oprise ținerea caprelor în țin. Hălmagiului, tocmai din pricina stricăciunilor ce cauzează pădurilor.

După pomărit, cultura vitelor formează al doilea izvor principal de venit în această regiune.

20. Seceriș în com. Avram Iancu.

Din întinderea de 16899 jug. suprafețe arabile cu plugul, adeseori numai cu sapa, lăsându-se după o cultură de grâu, ovăș, porumb ori cartofi să se odihnească pământul 2, 3, 4 ani, cu iarbă de cosit, se însămânțează anual cca 4—5 mii jug.

21. Seceriș în com. Vârfurile.

Pe lanuri, însă, mai multe flori, decât grăunțe. Solul argilos rece și sărac al coastelor, odinioară acoperite cu păduri de fag, nu permite sporirea cantității producției, decât doar prin o cultură intenzivă, bazată pe gunoarea artificială. În-

tr'un an normal depe o suprafață însămânțată de 4586 jug., s'au recoltat abia 12402 măji metrice de porumb și grâu.

Cum, consumul intern se cifrează la cel puțin 56898 măji, anual trebuiesc importate în acest ținut aproximativ 569 vagoane (a 10 tone) de cereale.

Sporirea suprafețelor arabile prin desgolirea coastelor de păduri, sporește totodată și suprafața râpelor sterile.

22. Moară în com. Sârbi.

În morile situate pe părae se macină făină pentru pâinea neagră a muntenilor.

23. Codri de fag depe muntele Găina în anul 1908, înainte de exploatare.

Superbii codri de gorun și fag, cari înainte cu 50 ani acopereau $\frac{3}{4}$ parte din suprafața ținutului, sunt pe sfârșite, fără să se mai fi putut regenera. Din 40880 jug, 23526 ha., pădure, înregistrate cu ocazia cadastrării între anii 1860—1870, în anul 1930 se mai găsește numai 6314 jug., 3634 ha. în stadiul de a putea fi exploatate în prezent.

24. Aceiași codri în exploatare.

Copacii sunt doborâți, scurtați pe măsură, despicați în „șelefe“ și clădiți în metri.

25. „Bocșe“ de cărbuni.

Butucii cari nu se pot despica și fărâmiturile se clădesc în „bocșe“, se acopăr cu pământ și apoi li se dă foc. Lemnul arzând înăbușit, se prefac în acest chip în cărbune (mangal).

26. Materialul lemnos este concentrat în vale de unde îl culege trenul industrial, care coboară fără locomotivă până în garile căii ferate normale din Hălmagiu, Vârfuri, Tălagiu, Aciuța și Guravăii.

27. Acelaș munte desbrăcat de codri, fotografiat la 10 ani după exploatare, în vara anului 1929.

După exploatarea barbară, muntele se pleșuște de ploi, căci huma acumulată pe stâncă în curgerea a multor mii de ani, nemai fiind legată de rădăcinile copacilor, se prăbuște la vale, cărată de ape. Devastarea codrilor s'a început înaintea războiului sub stăpânirea ungurească, s'a continuat cu o febrilă înverșunare în cursul războiului și se desăvârște în zilele noastre.

Cum politicienii din toate partidele au fost și sunt cointeresați prin consiliile de administrație ale întreprinderilor forestiere, răul nu se poate curma.

28. Altă porțiune din acelaș munte, tot după o defrișare, rămasă neîmpădurită.

Aceste versante pleșuvite prin exploatare ale munților noștri au pricinuit inundația din Decembrie a anului 1925. Torenții s'au format în munte în ziua de 21 Dec. prin topirea bruscă a zăpezii în urma unei schimbări repezi a temperaturii. În următoarele trei zile, alvia Crișului și mai pe urmă a Murășului ne mai putând cuprinde apa puhoaelor pornite din munți, s'au produs inundațiile catastrofale de tristă amintire.

Ziua de 21 Decembrie 1925 rămâne fatală pentru viitorul acestei regiuni. Suprafețe de zeci de mii de ha. au fost spălate de torenți, primejduind regenerarea pădurilor.

Se știe că în munți numai pădurile pot să împiedece formarea torenților și să asigure izvoarelor râurilor un debit constant de apă. Lipsa pădurilor înlesnește formarea torenților făcând să sufere regimul apelor, și produce perturbări în acțiunea agenților climaterici.

(Va urma)

TRAIAN MAGER

Mișcarea psihologică la Cluj

Nici o știință n'a cunoscut, în faza ei de formare și consolidare, progrese așa de pronunțate ca Psihologia. Desprinsă la începutul veacului trecut de speculația filosofică, psihologia s'a apropiat de realitatea concretă a vieții și s'a dezvoltat cu pași repezi pe baze obiectiv-științifice. Odată cu declinul gândirii raționaliste și pozitivistă — ce mai dăinuiește și azi în cadrul unei false democrații — interesul pentru cunoașterea omului real și variat a ieșit pe întâiul plan al preocupărilor. Dogma egalității și bunătății naturale umane care filfăise atîta vreme agățată de stindardele revoluționare a fost modificată de euceririle științifice. Știința psihologică a timpului nostru a arătat că individualitatea umană prezintă particularități specifice, că nu există un om egal cu alt om și că forțele dinamismului său psihic sunt trebuințe și tendințe biologice care privesc în desfășurarea lor evolutivă se întâlnesc și la viețuitoarele mai inferioare. Fără îndoială că impunerea ideilor de evoluție, inegalitate de înzestrare nativă etc. sortite să efectueze transformări radicale în toate științele spirituale, n'ar fi fost posibilă fără criza de creație pe care a cunoscut-o și o cunoaște psihologia, — știința spirituală de bază.

Universitatea clujană n'a rămas streină de vasta mișcare psihologică mondială care preocupă tot mai mult și opinia publică occidentală și cercurile conducătoare. Institutul de psihologie al Universității din Cluj, creație unică în țară, a reușit încă dela înființarea lui să se interpună în ritmul mișcării psihologice generale. Obiectivele de activitate ale acestui Institut au fost îndreptate dela început, de o parte, spre cercetarea științifică pură, menită să aducă contribuția Institutului la progresul general al psihologiei, de alta, să caute să introducă și să aplice la noi înfăptuirile practice-psihologice din occident, orientând și inițind totodată publicul românesc despre mișcarea psihologică din

străinătate. Rostul rândurilor ce urmează este să schițeze sumar și foarte palid o parte din activitatea acestui Institut, mărginindu-se la expunerea ideilor cuprinse în lucrările care au văzut până acum lumina tiparului. Amenajat cu o bogată bibliotecă de specialitate, cu laborator pentru experimentări și cu un personal format în țară și străinătate, în spiritul și sub directa îndrumare și supraveghere a profesorului-director, dl Prof. F. Ștefănescu Goangă, — elev al marelui psiholog german Wundt — Institutul de Psihologie clujan, după aproape un deceniu de încordată activitate științifică a început să-și publice lucrările.

Cartea D-lui Prof. F. Ștefănescu Goangă: *Selecțiunea capacităților și orientarea profesională*¹⁾, după cum ne indică și titlul, tratează două mari probleme de o importanță covârșitoare pentru educație și organizarea socială. Veacuri de-a rândul s'a crezut că legile de guvernare ale apariției și dezvoltării omului superior vor rămâne învăluite de mister. Mai mult, omul superior era considerat ca o apariție nenaturală, ba chiar patologică. Cu descoperirea *legii variației biologice* de către celebrul biolog englez F. Galton, barierele care existaseră între omul superior și normal au fost distruse. Știința a dovedit că nu există în lumea biologică decât diferențe graduale. Piticii sau giganții idioții sau genialii sunt apariții cu totul naturale, numai că reprezintă punctele extreme ale unei pronunțate variații. Caracteristicile psihice ale individualităților variază și se înscriază în forma unei ogive așa cum variază, de ex. înălțimea oamenilor. După îndelungate cercetări s'a ajuns la următoarele rezultate: 1. Proporția posibilă de oameni mari într'o populație dată este limitată de însuși procesul natural; 2. Există numeroase grade de eminență și 3. Numărul indi-

vizilor care ating fiecare din aceste grade este în raport invers cu gradul de superioritate.

Cercetările lui Galton arătasera că omul superior e supus unor legi naturale și că e determinat în cea mai mare parte prin procesul eredității, însă „n'a descoperit metoda prin care să se poată măsura în mod obiectiv gradul de superioritate al unui om și nici mijlocul științific de a recunoaște încă din copilărie pe viitorul om superior“. Metoda a fost descoperită de Binet și celebra sa scară de teste mintale pentru diagnosticarea nivelului mintal a fost perfecționată și introdusă în toate țările de cultură. După îndelungate cercetări făcute cu ajutorul testelor s'a ajuns la concluzii capitale, hotărâtoare pentru procesul educației și al organizării instituțiilor școlare și sociale: 1. copiii diferă foarte mult între ei din punct de vedere al capacităților mintale. Nu există egalitate de înzestrare nativă. Natura nu naște oameni deopotrivă de inteligenți, 2. Extinderea și frecvența diferențelor mintale-native sunt supuse unei legi naturale potrivit căreia copiii se pot grupa, după gradul de inteligență în grupe de mărimi deosebite. 3. Diferențele mintale-native se mențin în tot timpul creșterii și dezvoltării individualității. Aceste diferențe nu pot fi înlăturate nici prin învățare nici prin educație. În mod firesc se impune educația conform cu aptitudinile individuale. Pe de altă parte, politica școlară trebuie să țină seamă de datele științei și să creeze trei categorii de școli sau clase pentru debili mintali, normali și superiori. „Democrația nu cere egalitate de pregătire și producție, ci egalitate de oportunități în vederea cultivării și creației, adică aceleași condițiuni prielnice, optime, pentru fiecare de a se dezvolta conform aptitudinilor sale native indiferent de situația sa socială sau economică“. (pag. 33—34).

¹⁾ Cluj. C. Românească 1929.

Astăzi nu mai există nici o greutate pentru a stabili capacitatea mintală a elevilor. Psihologia posedă mijloace sigure și obiective, care au fost verificate pe milioane de indivizi. Laturile calitative ale individualității care pot fi prirnse mai greu prin teste, se pot stabili pe baza fișei de observație individuală în școală. Coeficientul de inteligență stabilit pe baza testelor se poate compara cu rezultatul școlar al elevilor. O școală care posedă date sigure cu privire la nivelul mintal trebuie să organizeze orientarea școlară a elevilor înlesnind prin aceasta orientarea profesională, — problemă ce ocupă partea a doua a cărții.

Ca o consecință inevitabilă a înzestrării psihice variate „*fiecare om nu poate îndeplini cu succes decât acele profesii, care corespund cu însușirile sale psiho-fizice, după cum fiecare profesie nu poate fi bine îndeplinită decât de acei oameni, care au însușirile psiho-fizice corespunzătoare*” (p. 51).

Înfăptuirea orientării profesionale a venit mai întâiu în serviciul omului indicându-i profesiunile pentru care este mai potrivit și, pe de altă parte, a venit în ajutorul Statului în care diversitatea crescândă a profesiunilor cerea o cât mai rațională utilizare a capitalului uman. „Scopul orientării profesionale este să îndrumeze pe fiecare persoană spre profesiunile care corespund mai bine cu aptitudinile și însușirile sale psiho-fizice, pentrucă numai într’o astfel de profesie fiecare își poate valorifica mai bine putințele sale sufletești și poate avea mai multe șanse de reușită în viață”. Pentru aceasta este nevoie să se cunoască: 1. Persoana pe care voim să o orientăm; 2. Profesiunile spre care urmează să o îndrumăm și 3. Piața muncii. La sfârșitul cărții se expun foloasele individuale, sociale și naționale care decurg din selecțiunea și orientarea profesională.

Ca o urmare a problemelor tratate în cartea D-lui Prof. F. Ștefănescu Goangă, lucrarea D-lui Conf. univ. L. Rusu: *Selecțiunea copiilor dotați* reprezintă întâia încercare făcută la noi de a determina o metodă sigură și obiectivă, aplicabilă în selecțiunea copiilor dotați. Se stie că nici un test nu poate fi aplicat cu deplin succes până când nu este etalonat și adaptat realităților poporului la care se aplică. Testele lui Binet, Terman, sau testele colective trebuie — din cauza diferențelor psihice dintre națiuni — etalonate pe subiecți români spre a fi utilizabile în practica selecțiunii dela noi.

În partea introductivă autorul face o analiză a conceptului științific al inteligenței din psihologia contimporană, stabilește principiile conducătoare ale selecțiunii copiilor dotați și expune metodele utilizate în selecția din Berlin, Hamburg etc. Pentru a ajunge la metoda preconizată de autor, în partea centrală a lucrării se analizează fiecare test în parte arătându-i-se criteriul științific după care a fost adoptat, valoarea teoretică și rostul aplicării practice. Expune apoi amănunțit modalitățile de aplicare ale fiecărui test, numărul subiecților la care a fost aplicat și normele științifice cu ajutorul cărora trebuie făcută elaborarea materialului — partea cea mai dificilă a procedurilor psihologice. Urmează analiza comparativă a tuturor rezultatelor pe baza cărora stabilește metoda d-sale de selecțiune a copiilor dotați la vârsta de 11 ani, — etapă cronologică foarte importantă pentrucă la această etapă unii din absolvenții școlii primare trec în învățământul secundar.

La sfârșitul cărții autorul se ocupă cu o serie de probleme în legătură cu școala și societatea. Se arată pe baza rezultatelor științei nevoia claselor omogene spre a se asigura o dezvoltare firească și armonică a puterilor latente ce zac în fiecare copil. Ideea de selecție, serie D1 Rusu, n’a venit din senin, ea este o urmare firească a democratizării vieții publice contimporane. Niciodată nu s’a simțit mai mult decât azi nevoia personalităților creatoare și pentrucă să nu se producă o risipă de energie aceste personalități trebuiesc cunoscute și încurajate încă din copilărie; în elementele dotate se cristalizează năzuințele spre realizările superioare ale societății. Știința a luat și acest drum practic, fiindcă să nu uităm serie d-sa, că orice știință este un mijloc al omului de a-și asigura și înălța existența. „Dacă e adevărat că elementele superioare asigură progresul, va trebui să admitem că selecția pe baze științifice, nu este altceva decât un mijloc, pe care l-a născocit mintea omenească spre a-și asigura viitorul”. (p. 223).

Testele de inteligență au avut după Binet o dezvoltare și aplicare foarte mare. Neajunsurile testelor individuale au fost depășite prin testele de grupă iar testele verbale au fost întregite cu probe neverbale, utilizate pe o scară foarte întinsă în recrutarea armatei americane. Cercetările d-lui Roșca publicate în „*Măsurarea inteligenței și debilitatea mintală*” reprezintă tentativa de etalonare pe subiecți români a unei

serii de teste neverbale în vederea determinării unui etalon național pentru măsurarea inteligenței. Cu ajutorul acestei scări se poate determina cu ușurință debilitatea mintală care are o frecvență destul de mare în orice populație. Scara testelor etalonate de dl Roșca se poate folosi dela 4—14 ani.

S’a crezut multă vreme, ca și în cazul geniilor, că debilii mintali se deosebesc de oamenii normali nu numai printr’un nivel mintal inferior dar și printr’o constituție organică deosebită. Știința a dărâmat și această idee și a arătat că ei nu sunt decât punctele extreme ale variației biologice. Azi aproape toate țările se ocupă de acești desavantajați ai sorții căutând să le creeze o situație compatibilă cu structura și putințele lor sufletești.

În partea introductivă dl Roșca se ocupă de starea problemei debilității mintale în diferitele țări, stabilește gradele debilității mintale pentru a trece apoi la determinarea noțiunii de inteligență și la analiza probelor folosite (Parte adaptate după Pintner — Cunningham și după testele Beta ale armatei americane și parte elaborate de autor).

Fără îndoială că nu putem intra în amănunte însă e de ajuns să amintim că testele au fost verificate după cele mai riguroase criterii științifice iar datele testelor au fost comparate cu rezultatele școlare ale elevilor. Concordanța a fost desăvârșită.

Determină apoi profilul psihologic al unui debil mintal, expune cauzele debilității mintale și legile de transmisie ereditară în funcție de care se manifestă debilitatea mintală. Cercetătorii cei mai distinși din acest domeniu (Tredgold, Hollingworth etc.) sunt de acord în a admite că 85%—90% din cazurile de debilitate mintală sunt ereditare.

Din considerațiile și rezultatele teoretice se impun o serie de consecințe pedagogice și sociale. Orice pedagog simte greutatea predării și înaintării lecțiilor când are de a face cu clase neomogene din punct de vedere al nivelului mintal (și acesta este cazul țării noastre). De aceea se impune creiarea de școli speciale cu programe și metode deosebite pentru educarea debililor care au un procent destul de mare în populația școlară. Pe de altă parte s’a constatat că anomaliile morale sunt mai frecvente la debilii mintali iar proporția debililor mintali printre delinvenți, vițioși, alcoolici, etc., este foarte pronunțată.

Continuitatea lumii biologice este, în primul rând, un produs al procesului ereditar. Prin nașterea indivizii prezintă

2) Cluj. C. Românească. 1929.

3) Cluj. C. Românească. 1930.

diferențe de constituție psihologică și fiziologică. Fiecare individ aduce cu sine la naștere un complex de dispozițiuni și aptitudini potențiale pe baza cărora se desvoltă și se structuralizează individualitățile în funcție de condițiile mediului ambiant. Pentru a ne da însă seama de evoluția individualității și în special de desvoltarea fiecărei aptitudini în parte se pune întrebarea: Ce devin diferențele individuale în cursul creșterii și desvoltării organismului? Se nivelează, se mențin sau se accentuează? Cu un cuvânt, ce influență are mediul (educația și exercițiul) asupra dispozițiunilor și aptitudinilor potențiale native? Părerea e unanimă că diferențele native de nivel mintal se mențin oricare ar fi învățarea sau educația. Mediul le potențiază și mai mult. Ce se întâmplă însă cu celelalte aptitudini? După unii cercetători exercițiul ar constitui o forță nivelatoare, pentru alții el ar fi un factor de creștere și întărire a diferențelor native. Cum răspunsul nu se poate da decât având sprijinul faptelor, lucrarea D-lui N. Mărgineanu: *„Psihologia exercițiului”*⁴⁾, bazată pe îndelungate și laborioase cercetări experimentale caută să aducă o contribuție la rezolvarea acestor probleme ocupându-se de psihologia diferențială a învățării și, ca o întregire, de valoarea prognostică a testelor de aptitudini. După expunerea problemei și analiza formulelor matematice, utilizate de diferiți cercetători, autorul ajunge la o formulă matematică proprie care se pare mai potrivită pentru interpretarea materialului.

Centrul lucrării îl ocupă cercetările proprii ale autorului făcute asupra funcțiunilor sensoriale, psihomotorii și intelectuale. Concluzia generală a acestor cercetări e că *exercițiul duce la creșterea diferențelor individuale*. Mai specializată această lege a acțiunii diferențiale a exercițiului ia următoarele forme: 1. Cu cât funcțiunile exersate sunt mai inferioare, cu atât creșterea diferențelor individuale e mai mică și invers, cu cât funcțiunile sunt mai superioare, cu atât creșterea e mai mare. Intre gradul de superioritate și complexitate al funcțiunii și gradul de diferențiere există un raport direct proporțional. 2. În cadrele aceleiași funcțiuni cu cât operația este mai dificilă, cerând activarea respectivei funcțiuni într'un grad mai mare, cu atât și creșterea diferențelor e mai mare și invers. Intre gradul de tensiune funcțională și gradul de creștere al variației există un raport direct proporțional. 3. Cu cât o funcțiune se află într'o stare de potențialitate

tate nativă mai pronunțată și în consecință, într'o stare de capacitate mai puțin actualizată, cu atât diferențierea e mai mare și invers. Intre gradul de potențialitate nativă al unei funcțiuni și gradul de diferențiere există un raport direct proporțional.

La sfârșitul cărții un capitol cuprinde seria concluziilor practice în legătură cu procesul educației și al organizării școlare și sociale.

Cercetările d-lui *Lucian Bologa*, expuse în *„Psihologia vieții religioase”*⁵⁾ se înscriază în puținele lucrări de natură științifică pe care le putem întâlni într'una din cele mai noi discipline psihologice: Psihologia religioasă. Psihologia religioasă se întemeiază pe studiul obiectiv al faptelor, înlăturând preocupările de natură filosofică; nu ia nici o atitudine pentru sau contra existenței sau neexistenței lui D-zeu sau a valorii etice a diferitelor învățături și practice religioase ci pleacă dela datul imediat necontestat de nimeni că există trăiri și comportări religioase cu felurite nuanțe de formă și intensitate în legătură cu complexul de credințe. Cu un cuvânt, după autor, apariția, desvoltarea și desfășurarea comportamentului religios, formează obiectul psihologiei religioase.

Scopul primordial al cercetărilor a fost să arate fazele evolutive prin care trece viața religioasă a individului, natura specifică a trăirilor religioase, baza și modalitățile de manifestare ale vieții religioase.

În introducerea autorul expune concepția teologică, filosofică și științifică asupra religiei și trăirilor religioase, directivele din psihologia religioasă precum și seria metodelor care au fost utilizate în studiul acestui domeniu. Trece apoi la analiza materialului — cules ani de-a rândul — prin metoda chestionarului. Face o amănunțită analiză a influenței mediului social și cosmic (familie, școală, biserică, societate, peisaj și evenimente din natură) asupra vieții religioase în cele trei mari etape ale desvoltării individuale: copilărie, adolescență, maturitate. În partea a doua a lucrării expune evoluția vieții religioase pe latura credințelor, afectelor și motivelor practicilor religioase. În copilărie viața religioasă e condusă, în general, de mediul în care trăește copilul. Cu adolescența, transformările psiho-fiziologice se resimt și asupra vieții religioase. Credințele religioase ale copilăriei nu mai satisfac nici ca formă nici în ce privește conținutul. Viața religioasă a adultului arată o statornicie. „Evenimentele externe care până aci influențau mai mult

sau mai puțin asupra religiozității sale devin numai ocazii în care credinciosul vede momente de afirmare a credinței religioase iar necredinciosul elemente de combatere a ceea ce este religios”. (pag. 234). În partea ultimă sunt analizate trăirile religioase care se manifestă în sguindurile religioase, îndoiele și muștrări de natură religioasă. În capitolul concluziilor generale se arată și fundamentul biologic al trăirilor religioase, întregând prin aceasta comportările religioase în ansamblul vital al individualității. De asemenea se expun la sfârșit o sumă de considerații pedagogice referitoare la învățământul religios care ar fi bine să fie cunoscute mai ales de aceia cărora le este încredințată educația religioasă a elevilor.

Alături de publicațiile de știință pură și aplicată, Institutul a căutat să inițieze și să informeze cercările interesate dela noi, de o parte, despre școlile și directivele psihologiei contemporane și de alta, despre realizările practice din țările apusului.

*„Psihologia Configurației”*⁶⁾ cuprinde studiile publicate de către membri Institutului referitoare la una din cele mai puternice școli psihologice din Germania. Școala configurației („Gestalt-psychologie”) în frunte cu Köhler, Koffka și Wertheimer reprezintă una dintre cele mai hotărâtoare opoziții și critici în fața vechilor doctrine psihologice care fărâmițaseră viața sufletească în elemente izolate și independente. Vechea directivă dominantă, asociaționismul, se străduise să afle componentele ultime ale vieții psihice — similare atomului sau electronului fizic — din a căror asociere și suprapunere mecanică se crede că ies trăirile și comportările cele mai complexe. Realitatea vieții sufletești ni se înfățișează însă tocmai oplus: Datul imediat, primordial, al oricărui proces sau act psihic, este trăirea unui complex, a unei configurații unitare. Numai plecând dela această unitate primordială, susține școala configurației, se poate înțelege și explica viața psihică. Fără îndoială că exponenții acestei școli au depășit, prin opera lui Köhler mai ales, domeniul strict al psihologiei, căutând să ajungă la un monism fizical, — prin reducerea configurațiilor psihice la cele nervoase iar pe acestea din urmă la cele electrice. Avem de a face aci de sigur cu o perspectivă științifică comună și fizicianului sau astronomului care se ocupă mai nou de structuri, complexe unitare și nu de elemente izolate.

În *„Psihotehnica în Germania”*⁷⁾ Dl

4) Cluj. Cartea Românească. 1929.

5) Cluj. C. Românească. 1930.

6) Cluj. C. Românească. 1929.

7) Cluj. 1929.

N. Mărgineanu expune situația selecției profesionale, orientării profesionale și organizării științifice a muncii din Germania.

Ca o consecință a democratizării vieții, adică, a creerii posibilităților de manifestare ale oricui în direcția în care îl indică înclinările și posibilitățile lui native s'a pus problema plasării „omului potrivit la locul potrivit”. Această problemă a devenit acută în timpul războiului iar în zilele noastre tinde să ia proporțiile unei adevărate revoluții în privința reorganizării vieții sociale.

În timpul războiului s'a pus cu toată seriozitatea problema selecțiunii profesionale și anume s'a făcut întâiu selecția șoferilor, necesitate impusă de marea circulație; a urmat apoi selecția watmanilor, a funcționarilor căilor ferate, a muncitorilor de fabrici, etc. După război selecția profesională a devenit, în Germania, o problemă la ordinea zilei. Azi, în Germania, pe lângă Institutele de psihologie de pe lângă Universități care elaborează mai mult principiile de selecție, toate orașele mari au institute speciale pentru selecția profesională, iar întreprinderile mari își primesc personalul numai pe baza examenului psihologic făcut în laboratoare speciale.

Nu mai puțin decât selecțiunea profesională a luat avânt în Germania și orientarea profesională. Toate orașele mari ca Berlin, Dresda, Hamburg, München, etc. posedă Birouri de orientare profesională, prin care trec în fiecare an mii de tineri. Ca o completare a celor două probleme se impune organizarea științifică a muncii. Selecția și orientarea profesională porniau dela principiul „omul potrivit la locul potrivit”. Lumea și-a dat însă seamă că aceasta nu e destul și urmă atunci o completare: „omul potrivit la locul potrivit să lucreze în cele mai bune condițiuni”. În vederea soluționării acestei probleme s'au creiat Instituții speciale pe lângă politehnici, (Dresda, Berlin, Charlottenburg etc.).

Această uriașă muncă de plasare științifică a capitalului biologic uman și de organizare științifică a condițiilor de muncă tinde să pună noi baze întregii vieți economice.

Di Mărgineanu încheie cu o serie de sugestii despre felul și sensul în care s'ar putea începe realizările la noi în acest domeniu.

Problemele tratate în această lucrare trebuie să pătrundă cât mai mult în conștiința publică românească pentru că înfăptuirile practice în direcția orientării și selecțiunii profesionale și organizării

științifice a muncii să fie puse în serviciul refacerii economiei naționale.

„*Psihologia germană contemporană*”⁽⁸⁾ de Di N. Mărgineanu ne înfățișează evoluția psihologiei germane contemporane dela fundarea ei ca știință experimentală.

Succesul obținut de științele naturii în urma introducerii metodei experimentale și a măsurării matematice a avut un răsunet extraordinar asupra atmosferei științifice și filosofice a veacului trecut. Începutul psihologiei germane experimentale coincide, după autor, cu apariția psiho-fizicii lui Fechner. Entuziasmul pentru noua știință fusese nepus de mare. S'a simțit îndată nevoia laboratoarelor psihologice care se impuneau dela sine de vreme ce psihologia era o știință ca toate celelalte științe ale naturii. Întâiul laborator e cel fondat de Wundt la 1874, care are meritul de a fi pus cu adevărat bazele complexului științific ale psihologiei experimentale. Concepția psihologică care a dominat la sfârșitul secolului trecut și începutul secolului nostru este reprezentată de școala asociaționistă a lui Ebbinghaus, Müller, Ziehen, Mach, etc. Preocuparea esențială a acestei școale era să afle ultimele elemente ale vieții psihice similare atomului fizic, lucru explicabil prin faptul că acești psihologi s'au străduit să înecățenească în cercetarea psihologică metodele științelor naturii.

Neajunsurile acestei școale au fost însă așa de pronunțate încât urmară îndată directive care au depășit opera asociaționistă.

Insuși Wundt arătase că experiența nemijlocită, care formează obiectul psihologiei, nu constă din trăiri statice de senzații ci e constituită din *proces*, iar realitatea proceselor nemijlocite trăite e analoagă unui râu în curgere. Urmează tot în cadrul directivelor intermediare psihologia lui Brentano, Stumpf, Lipps, Ehrenfels, Meinong, fenomenologia lui Husserl, psihologia înțelesului lui Dilthey și școala gândirii, — care introduce o serie de idei ce au rămas în știința psihologică: ideea de unitate, activism, finalitate și evoluție. Aceste idei n'au reușit să se impună pe deplin și chiar noțiunile de aperccepție, intenționalitate, tendință determinativă — curente la psihologii directivelor intermediare — sunt greu de priceput datorită faptului că psihologia în concepția acestor directive e o știință a conștiinței, rămânând mai mult în faza descriptivă, clasificatoare. Lipsa explicarea acestor fenomene pentru că ea nu se poate da decât în funcție de factorii dinamici, de struc-

tura tendințelor date în inconștient, — care e adevăratul mobil al vieții psihice și care nu putea fi explorat în doctrina psihologiei conștiinței.

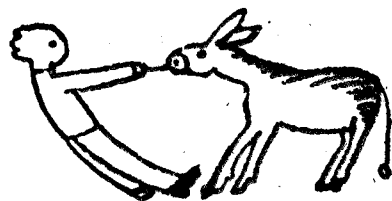
Meritul de a fi impus pentru totdeauna în psihologie ideile de finalitate, evoluție, activitate proprie etc., de a depăși faza descriptivă a psihologiei și de a da adânci motivări biologice desfășurării vieții sufletești revine pe deplin directivelor din zilele noastre: Psihologia configurației, eidetica lui Jaensch, psihologia spiritualistă a lui Spranger, psihologia lui Krüger, vitalismul lui Driesch și Freierfels, personalismul lui Stern și seria directivelor unilaterale (psihanaliza lui Freud, psihologia individuală a lui Adler, tipologia lui Jung, caracterologia etc.). Spațiul nu ne permite să ne oprim la ideile acestor autori. Ar fi greșit însă să ne închipuim că există contradicții între pluralitatea acestor școli. Ființa lor se explică prin faptul că fiecare directivă și-a îndreptat obiectivul cercetărilor numai spre anumite laturi din vasta și eterogena structură unitară a psihismului.

La sfârșitul cărții se expun factorii care au determinat evoluția psihologiei în Germania.

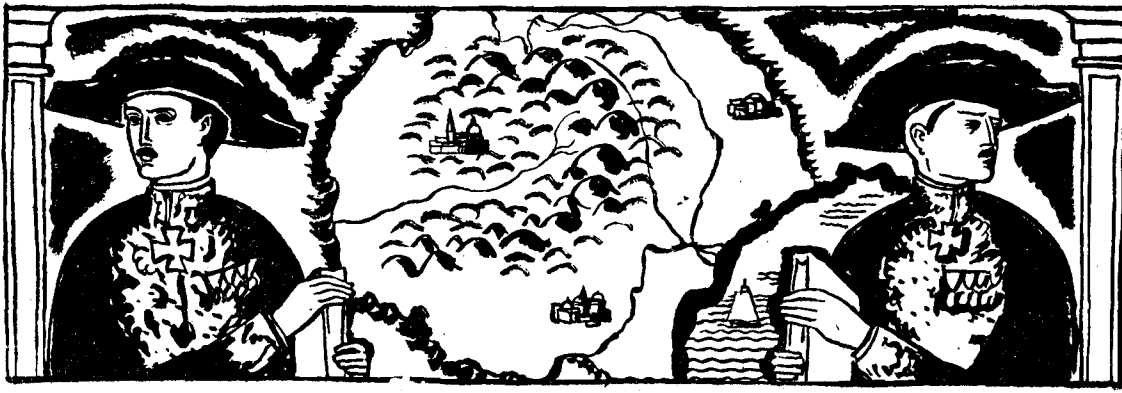
Alături de expunerea obiectivă și științifică a diferitelor curente și școli, autorul face și o critică a lor scoțind în evidență ideile definitiv eucerate de știința psihologică și arătând ideile menite să fie supuse revizuirii și întregirii.

Cercetările psihologice sunt poate cele mai dificile, dată fiind complexitatea și varietatea domeniului în care se fac. Materialul uman este cel mai refractar studiului. Psihologului se cere mai mult decât oricui îndelungă formație și obiectivitate metodică. Fără îndoială că spiritul în care au fost întreprinse lucrările Institutului de Psihologie elujan așa cum reiese din publicațiile de până acum, — obiectivitate științifică, aducearea faptelor concrete în sprijinul generalizărilor și a corolarelor practice — prezintă garanțiile indiscutabile pentru seriozitatea și obiectivitatea lor, câtă vreme sânt conduse de o pronunțată autoritate științifică.

Dimitrie Todoranu

⁸⁾ Cluj, C. Românească. 1930.

Problema Transilvaniei în presa franceză

(Spicuri din activitatea propagandistică a Ligii Culturale)

Problema Transilvaniei se confundă cu însăși problema românească din fosta Ungarie. Mult timp ea era necunoscută de către opinia publică franceză și cea europeană în general. Tot ce se știa despre noi, era în bună parte fals, incomplet și tendențios.

În 48, în plin romantism revoluționar, în beția confuziei ideologice de atunci, popoarele priveau cu toată simpatia eforturile minuscului popor maghiar pentru cucerirea libertății sale. Poporul românesc în luptă pentru același ideal de libertate, era prezentat, prin sofistica circumstanțelor, drept auxiliar și aliat al reacției. Ignorarea realităților noastre, depărtările mari, sărăcia noastră, poate, în parte și nepriceperea — cu un cuvânt lipsa informațiilor precise, n'au îngăduit înțelegerea justă a marilor noastre probleme naționale.

Mișcările din 48 au avut însă darul să atragă luarea aminte a Europei asupra caracterului adevărat al crizei politice din Austria. S'a văzut, că punctul nevralgic al complexului de probleme din imperiul Habsburgilor este cel al naționalităților.

În ce privește Franța, revista de covârșitoare autoritate care este *Revue des deux Mondes*, în numărul din 15 Decembrie 1861 informând pe cititorii săi, prin pana lui *Bailleux de Marisy*, despre criza politică austriacă din acel an, stabilește odată pentru totdeauna diagnosticul marelui organism bolnav din Europa centrală spunând că „în dosul luptei de partid trebuie studiată mai ales lupta naționalităților”. Numele lui *Bailleux de Marisy* azi nu reprezintă mult în publicistică. Totuși trebuie să-i recunoaștem, în cazul de față, meritul de a fi fost bine informat și de a fi prezentat cititorilor un articol bine documentat. Astfel atât faptele la cari se referă, cât și datele statistice de cari

se servește sunt exacte. Iar în ce privește în special problema Transilvaniei, autorul informează mai departe că „Ungaria reclamă anexarea Transilvaniei consumată în 1848 fără consimțământul liber al Românilor și Nemților cari o locuiesc. Împăratul a dispus restabilirea provincială a acestei țări, deoarece el nu poate sancționa o anexare respinsă de locuitorii și fără nici un precedent istoric.” Acesta a fost de altfel și sensul rescriptului împărațesc la adresa dietei din Pesta, ținută în 1861. Faptele istorice enumerate sunt riguros exacte, necontestate, iar cetitorul francez este precis și obiectiv informat, fără nici o umbră de sentimentalism și fără părtinire. Dreptatea cauzei românești este cu atât mai evidentă!

Nu se poate spune același lucru despre un alt articol apărut tot în „*Revue des deux Mondes*”, numărul din 15 Oct. 1867. La această dată dualismul austro-maghiar era un fapt împlinit, iar unirea Transilvaniei cu Ungaria consfințită prin actul dualistic, în ciuda protestului românesc și în contra voinței exprese a popoului românesc din Ardeal. Articolul, ce-și propune să examineze noua situație din Austria, poartă semnătura lui *L. Buloz*. Iată cum este edificat în acest articol cititorul francez despre Transilvania și Români: „Transilvania — scrie Buloz — se împarte în trei rase, cari trăiesc izolate unele de altele aproape ca și în evul mediu. Se găsesc acolo 1.700.000 de Români sau Valahi, a căror emancipare socială s'a produs abia de 25 ani, și a căror sufragii nu sunt luate în seamă decât de 6 ani: popor sărac, fără aristocrație, fără oameni de stat și în multe privințe încă sub jugul Maghiarilor și a Sașilor, cari îi întrebuițează și îi plătesc. Greci de rit, uniți sau neuniți, ei nu cunosc libertatea religioasă decât de câțiva ani.

Popii lor, tot așa de mizerabili ca și ei, accesibili seducțiunilor aurului rusesc, nu de mult încă, deabia au îndrăznit să se arate în public, și trebuia un privilegiu împărațesc pentru a construi o biserică greacă. Astăzi din contră, guvernul face mult pentru cler. El a chemat des la Viena pe mitropolitul grec din Sibiu, pe agiul episcop Șaguna, și a ușurat atât cât i-a stat în putință eliberarea Românilor greci din cătușele patriarhatului religios sârb din Carlovitz. Români de rit grec reuniți cu Roma n'au biserică construită decât din 1853¹⁾. A le favoriza, a găsi un arhiepiscop capabil ar fi fost o excelentă politică pentru a rezista propagandei suterane moscovite, din nefericire însă eforturile guvernului au eșuat până acum din cauza incapacității arhiepiscopului catolic grec, Monseniorul Șuluțiu, mort încurând, așa încât șeful politic necontestat al rasei românești din Transilvania este Monseniorul Șaguna...”

Tabloul pe care-l reprezintă de data aceasta *Revue des deux Mondes* este mai mult o caricatură a stărilor românești din Ardeal. Dacă subjugarea și starea precară a Românilor nu este ignorată, nu-i mai puțin adevărat că impresia finală, ce se degajează din articol, este puțin măgulitoare pentru noi. Suntem prezentați drept un popor infractar oricărei idei de progres, un popor incapabil, care are nevoie să fie tutelat. Tutorele binevoitor este, de sine se înțelege, guvernul.

Sursa acestor informațiuni nu putea fi decât Viena. Ceeace pare și natural, deoarece pentru restul Eu-

¹⁾ E vorba de anul când prin bula dată de Papa Piu IX, s'a restaurat Metropolia unită de Alba-Iulia și Făgăraș și s'au înființat diecezele Lugojului și a Gherlii.

ropei țările dincolo de Viena erau considerate ca teritorii aproape barbare. Anchetele la fața locului nu erau la modă pe acea vreme. Autorul, de bună credință, n'a făcut altceva, decât să rezume punctul de vedere oarecum oficial. Iar interesele Vienei acum erau altele, ca imediat după răscoalele din 1848. De aici și deosebirea între caracterul celor două articole. Să mai reținem și legenda aurului moscovit, calul de bătae al oficialității. Era în interesul Vienei, să propage o cât mai mare animozitate față de Rusia, în conflict de interese cu Austria. Terenul era îndeosebi favorabil la Unguri, cari nu puteau ierta Rușilor intervenția lor din 1849. Iar alimentarea unei atmosfere de suspiciune justifică deja de mai nainte o politică de mână tare contra „naționalităților”.

În perioada ce a urmat, Ungurii, pentru a justifica dualismul, și tirania lor de rasă, au deslănțuit o aprigă propagandă, reușind a zăpăci opinia publică din Europa. S'ar putea constitui o întreagă bibliotecă din broșurile și cărțile, cari pledează pentru teza ungurească, a căror autori afectând erudiție și preocupări științifice, calomniau în același timp națiunile conlocuitoare. Românii ardeleni, cufundați tot mai mult în pasivitatea politică, au scăpat din vedere importanța forului ce-l constituie opinia publică a țărilor civilizate. Atât cât preocupările popoarelor față de marile probleme europene de atunci le permiteau, simpatiile erau în bunăparte de partea Ungurilor; luptele lor din 48 contra reacției, nu erau uitate, iar prezența emigranților maghiari în mai toate țările, a ținut trează amintirea „războiului de libertate” al poporului maghiar „martirizat”. Față de aceasta, propaganda românească este aproape inexistentă. Să amintim totuși, din prea puținele manifestări în favoarea problemei românești din Transilvania, studiul lui *Periețianu-Buzău*, publicat în *Revue Contemporaine* din 28 Februarie 1870, intitulat: *La Transylvanie et son union forcée avec la Hongrie*. Ne dăm seama, că în urma gravelor evenimente, ce au venit asupra Franței în acea epocă, articolul nu putea avea un echou prea însemnat. Deabia după 1882, cu publicarea în mai multe limbi a memorandumului conferinței naționale din Sibiu, ținută în 11—14 Mai 1881, se face o serioasă încercare de a ridica problema Transilvaniei, și prin ea problema românească, pe planul european, și a face din ea

o problemă a politicii internaționale. Bărbați de stat, savanți, publiciști și ziariști ai țărilor civilizate, au fost direct informați despre esența problemei românești din Ardeal, iar presa, ce în Republică ia o dezvoltare ne mai cunoscută până atunci, înregistrează faptul comentându-l. Reținem din acea vreme editorialul frumos din ziarul *Le Bien Public*, numărul apărut la 11 Decembre 1882, cu titlul *Roumains et Magyars*. Nota, ce precedează titlul, atrage atenția cititorului asupra importanței acestui prim articol. Avem aici o amplă și detaliată expunere a tezei românești despre problema Transilvaniei. Cititorul francez poate urmări în acest articol, pas cu pas, evoluția politică a poporului românesc din Ardeal. În fața aspirațiilor juste românești, este pusă politica de maghiarizare inaugurată de Unguri, despre cari se zice că „nici-o națiune n'a abuzat atâta de avantajul poziției sale pentru a strica altei națiuni, ca Ungurii...” Autorul nu ignorează nici metodele întrebuițate pentru a „maghiariza Transilvania”. Mai sunt apoi examinate piedicile aduse fireștei dezvoltări a poporului românesc în lumina legislației ungurești, în ce privește mai ales presa și școlile. Se mai insistă apoi asupra caracterului excepțional al legii electorale, în vigoare numai în Transilvania, și în urma căreia, clasa țărănească, care reprezintă două treimi din întreaga populație, — „singura clasă productivă” — este lipsită de votul pe care-l il are, în virtutea privilegiului feudal, orice nobil, fie el bogat sau sărac, ori chiar un simplu „pierdevară”. După expunerea felului cum au reacționat Românii dela 1848 încoace, autorul întrezărește posibilitatea unui conflict grav între asupriți și asupritori.

Articolul nu este semnat. Autorul, sau cel puțin informatorul articolului este însă *Emil Picot*, cunoscutul filo-român. Fostul secretar al domnitorului Carol ne cunoștea bine. El a avut un prilej bun să se documenteze despre noi în timpul scurt pe care l-a petrecut la Sibiu și Timișoara (între anii 1868—1872); ca agent diplomatic și viceconsul. El s'a servit însă mai ales de memorandumul românesc din 1882, trimis de *G. Barițiu*.²⁾

²⁾ Exemplarul românesc al memorandumului primit de Picot este depus la Biblioteca Națională din Paris și este catalogat la cota Z. Picot 567.

Sunt impresionante rândurile de mulțumire, pe care neobositul luptător le adresează lui *Picot*, pentru articolul din *Le Bien Public*. „O, de ați sci catu ne simțiamu de fericiti, candu ne vediuramu aparata caus'a noastră cu atata caldura si sciintia într'unu diariu cum este *Le Bien public* (11 Dec:). Multiamita inmiata generosilor autori ai aceluï articlu de fondu, ca'si DVoștra carele ati binevoitu a conclura pentru ca' se vedă lumina. Avemu patru diare politice in Transilvani'a si Banatu si toate patru l'au reprodușu dupa traducțiunea din „Romanulu”.”³⁾

Scrisoarea lui *Barițiu* ne mai lămurește și despre eforturile ardelenști de atunci, de a da cât mai mare publicitate cauzei românești prin răspândirea memorandumului în limbile europene. „Îndată ce va apare edițiunea franceza, nu vom lipsi a distribui câteva sute de exemplarie atâtu in Paris la diare si la barbati de statu, cât si in alte locuri, dupa consiliul ce ni se va da de către amicii nostrii si ai libertatiei dreptu întielese; că-ci adeca noi locuitorii acestoru munti si vali numiti Transilvani'a cu horizon prea marginitu, ne pricepemu reu, la cine si cum se ne adresamu in regiunile superioare ale societatiei europene superioare”.⁴⁾

Despre o mai puternică și mai întinsă activitate de propagandă însă nu putea fi vorba în aceste momente. Criza politică a Românilor ardeleni nu luase sfârșit. Frontul politic unic, cu toată conferința dela Sibiu, și a programului național elaborat cu acea ocazie, nu era încă realizat. Fără rezultate practice imediate, manifestările politice au avut totuși meritul de a fi ținut în actualitate doleanțele românești. Desfășurându-se însă cu prudență, în cadrul strict al legalității, ele păstrau mai mult un caracter platonice. A trebuit să vină *Tribuna* cu *Slavici* în frunte, pentruca, stimulând spiritele prea prudente, să revoluționeze, așazicând, idea națională în Ardeal. Nu peste mult apoi, în țara veche, aceiaș revoluționare a conștiinței naționale se produce prin *Liga Culturală*, la originea căreia regăsim tot spiritul fecund și arzător al aceluiaș *Ion Slavici*.

Ernest Armeanca

³⁾ Vezi: O scrisoare a lui Gheorghe Barițiu către Emil Picot, publicată de mine la 1 Iunie 1928 în *Societatea de Mâine*.

⁴⁾ Idem.

Rolul petrolului în economia și politica internațională

— Conferință la „Cercul universitar de studii internaționale“ din Cluj —

(Urmare).

Atacul pentru acapararea petrolului, Anglia l-a început, dupăcum am mai spus, încă înaintea războiului mondial. Canalul de Panama se apropia de a fi terminat. Englezii se gîdeau să pună mîna pe terenurile petrolifere din preajma lui, pentruca să poată aproviziona ei vasele ce-și vor face drumul prin acest canal. Deja un grup englez se stabili în Mexico: grupul Pearson, întemeiînd societatea „Mexican Eagle“ pentru exploatarea zăcămintelor din Tampico, pe malul golfului mexican.

Capitaliștii din New-York încep să se neliniștească, căci ei se obișnuiseră să considere Mexico ca un fel de colonie americană. Această țară trăește zile liniștite cîtă-vreme dictatorul Porfirio Diaz rezervă concesiunile de petrol lui Rockefeller și lui Harriman. Dar, din ziua în care guvernul mexican hotărăște să trateze și cu grupurile europene, țara aceasta este dată pradă războaielor civile. Cele ce s'au petrecut și se petrec încă în Mexico, sunt oglinda cea mai fidelă a mijloacelor întrebunțate de cele două trusturi pretendente, pentru acapararea petrolului.

Generali improvizați, oameni de afaceri fără scrupule, s'au pus cu bandele lor în slujba concurenților, americani și englezi, cari îi aprovizionează cu arme și cu bani. Revoltele se provoacă cu atît mai ușor în Mexico, cu cît marea majoritate a populației acestei țări (peones) trăește într'o stare de mizerie vecină iobăgiei.

Ne oprim un moment asupra acestor lupte, căci sunt pline de învățăminte.

Pînă la descoperirea zăcămintelor din regiunea Tampico, petrolul mexican era în stăpînirea lui Standard Oil, care avea în mîni și exploatarea și distribuirea produselor petrolifere. Petrolul brut era transportat din Mexico în Statele Unite, de unde se reîntoreea rafinat și se distribuia realizându-se un profit de 600%. În fața acestei situații și a noilor descoperiri de terenuri petrolifere, Porfirio Diaz intră în legătură cu casa engleză S. Pearson (devenit mai tîrziu Lord Cowdray) și întemeiază (1908) societatea „Mexican Eagle“, fapt care deslănțuește în Statele Unite o puternică campanie de presă împotriva dictatorului mexican. După puțin timp izbucnesc răscoale în Mexico, subvenționate de Standard Oil, care susține împotriva lui Porfirio Diaz pe generalul Madeiros. În ziua cînd Madeiros fu „ales“ președinte în Mexico, acțiunile lui Standard Oil înregistrează o urcare de peste 50%! Generalul Madeiros nu-și respectă însă angajamentele luate față de Standard Oil, de a anula contractele încheiate cu Mexican Eagle. Noi revolte au fost puse la cale, iar un emisar american este trimis în Mexico pentru a pretinde respoe-

tarea obligațiunilor luate și pentru a oferi în schimb un împrumut de 200 milioane pesetas, împreună cu garanția că revoltele nou iscate se vor potoli imediat! Madeiros refuză cedarea monopolului de petrol pe seama lui Standard Oil și în consecință este alungat și înlocuit cu generalul Huerta, care ca președinte are aceeaș comportare ca și predesorii săi: nu-și respectă nici el angajamentele luate față de Standard Oil. Din nou revolte.

Izbucnește războiul mondial, iar guvernul mexican profită de această împrejurare pentru a abroga legiurile existente în materie de petrol, după cari proprietatea solului antrena cu sine și pe aceea a subsolului. Prin noua Constituție a Mexicului (1917) subsolul se declară proprietate a Statului, iar exploatările de petrol se permit numai cu aprobarea guvernului mexican. Autorizații pentru exploatarea petrolului nu capătă decît cetățenii mexicani și străinii cari, renunțînd la privilegiile lor anterioare admit nediscutate legiurile țării. Generalul Carranza prin această constituție s'a făcut ținta atît a atacurilor americane cît și a celor engleze. În urma acestora, el e silit să facă loc generalului Obregon. Nici Obregon nu-și ține angajamentele luate față de străini în opoziție, el e trîntit pe chestiunea agitațiilor comuniste. După Obregon vine Calles, împotriva căruia se agită clericii catolici. Răsturnat, Calles face loc din nou lui Obregon, care însă e asasinat chiar în ziua cînd trebuia să intre în funcțiunile prezidențiale.

După Wilson, ocupat cu prefacerile din Europa, la preșidenția Statelor Unite urmează Harding, care este convins de campania de presă începută în America pe chestia epuizării rapide a zăcămintelor de petrol din Statele Unite. În consecință, atitudinea guvernului american față de Standard Oil se schimbă radical, de aici încolo oferindu-i un larg sprijin.

Englezii știu să ocolească prevederile constituționale mexicane și să pună întreprinderea „Mexican Eagle“ sub firma naționalității mexicane, iar situația lui Standard Oil prin aceasta devine așa de critică, încît Guvernul Federal consimte ca societățile petrolifere americane (deci Standard Oil) cari au interese în Mexico — țară a cărei guvern nu este recunoscut de Statele Unite —, să subvenționeze ori guvernul mexican, ori bandele de rebeli din această țară, dupăcum vor cere interesele petrolifere americane. Corupția ce se exercită ajunge la un moment dat la așa proporții, încît cu consimțămîntul guvernului Federal al Statelor Unite unele întreprinderi americane plăteau lunar cîte 1500 dolari unui cap de bandă din regiunea Tampico pentru a nu distrage conduc-

tele americane de petrol și pentru a susține insurecția împotriva generalului Obregon.

Pentru a curma jocul prelungit al președinților mexicani, cari ridicăți pe cheltuielile trusturilor beligerante își uită angajamentele contractate, Standard Oil și Mexican Eagle încheie un acord și cer în comun intervenția conferinței de pace dela Paris împotriva guvernului din Mexico.

Standard-Oil pîndind un moment favorabil, cînd Mexican Eagle încearcă să rupă legăturile de tutelă ce-l țineau de Royal-Dutch-Shell, vrea să pună mîna pe trustul creat de Pearson. Royal-Dutch-Shell însă, descoperind manopera, reușește în 1919 să cumpere 2,5 milioane de acțiuni ale lui Mexican Eagle, tranzacție care aduce creatorului acestui din urmă trust un profit de 600%. Astăzi, Englezii cu toate că au investit în petrolul mexican numai jumătate din capitalul cu care participă Americanii, au totuș mîna mai liberă, căci ei au știut să înconjoare la timp măsura luată de guvernul mexican împotriva societăților străine, cîtă-vreme Americanii se izbesc mereu de regimul impus.

Grupul Pearson nu-și limitează operațiunile în Mexico, ci între 1912—13 și-le extinde în țările Americii de Sud și ale Americii Centrale, cu acelaș scop de a deține aprovizionarea vapoarelor ce trec prin canalul Panama. Statele Unite pretind pe baza doctrinei lui Monroe, anularea concesiunilor făcute grupului englez. Sub presiunea „marilor principii”, concesiunile grupului Pearson au fost retrase.

Dar Anglia nu renunță la planul său de acaparare și atunci vedem cum Shell pune piciorul în insula Trinidad, unde pentru calmarea aprehensiunilor își asociază cîteva firme americane.

În urmărirea aceluiaș plan, Englezii profită de faptul că în America nu se face nici-o deosebire între proprietatea solului și aceea a subsolului: ambele aparțin posesorului suprafeței. Royal-Dutch-Shell poate ușor cumpăra terenuri chiar în Statele Unite, poate săpa puțuri și exploata petrol pe cont propriu. Origina capitalurilor sale nu i-a fost în dezavantaj, căci înainte de război America era adesea nevoită să facă apel la capitalurile europene. Apoi, democrații americani, neliniștiți de puterea politică și comercială a marilor lor trusturi, nu priveau cu ochi răi dacă acestora li-se opuneau concurîndu-le, societăți cu capital străin, căci după vederile lor, aceste societăți nu puteau avea nici-o influență asupra politicii interne a țării. În această atmosferă Trustul Royal-Dutch-Shell se instalează solid alături de Standard Oil, căutînd totodată în mod foarte abil să intereseze la operațiunile sale și publicul american, prin emisiune de acțiuni pe piața din New-York.

Am arătat mai sus că Amiralitatea britanică în năzuința sa de a găsi zăcăminte cari să asigure aprovizionarea flotei engleze, creă societatea Anglo-Persian, pentru a se interesa de petrolurile din Persia și Irak. În acest timp Germanii descoperiră pe flancurile munților cari coboară spre Tigru, abundente zăcăminte de petrol. Admirabil prilej pentru Englezi de a ridica pretenții asupra acestui ținut. Intr'adevăr, Lordul Curzon, fost vice-rege al Indiei, declară că „Mesopotamia și Golful Persic nu sunt decît o dependență naturală de Indii”. Dar Germanii sprijinindu-se pe Abd-ul Hamid întâi, apoi pe Junii-Turci, obținură concesiunea unei ramificații la linia ferată de Bagdad, care atingea terenurile petrolifere. Nu mai există nici-o îndoială că zăcămintele de petrol în chestiune, au contribuit mult la exasperarea luptei angajate în jurul faimoasei linii de Bagdad, între Germani pe de o parte și între Anglia, Franța, Rusia, pe de alta. Conflictul păru a lua proporții la începutul anului 1914. În acest moment Sir Ernest Cassel, omul din Frankfurt, devenit unul

din regii finanței engleze, se sforța să împiedice iminenta conflagrațiune mondială, asociind peste tot interesele engleze, germane și franceze. S'a ajuns la un acord: toate zăcămintele regiunii Mossul să fie concesionate unei societăți, Turkish Petroleum Co., ale cărei capitaluri să fie furnizate de către Anglo-Persian, Royal-Dutch și Societățile germane.

Așa stau lucrurile cînd încep ostilitățile războiului celui mare. În acest războiu petrolul și-a avut ca nici-odată rolul. Aliații au fost aprovizionați cu petrol de către Royal-Dutch și în special de Standard Oil prin intermediul guvernului american. Prin aceste operațiuni comerciale America își construiește o flotă care egalează pe aceea a Angliei, ba în ultimul an al războiului o și întrece.

Tenacitatea engleză, dupăcum am văzut și mai 'nainte, de parte de a se mulțumi cu starea de lucruri creată, reia după războiu atacul și în toate conferințele cari s'au ținut dela încheierea păcii încoace, cu scopul de a repartiza terenurile petrolifere deținute de Germani și Turci, ori de a concesiona pe cele nou descoperite, a știut să ridice cele mai neînfrîinate pretențiuni și folosindu-se cînd de lipsa de înțelegere a situației din partea unora, cînd de comoditatea altora, a reușit să acapareze aproape totul.

În 1920, Anglo-Persian în concordanță de vederi cu Royal-Dutch-Shell, reușește să determine o înțelegere între Franța și Anglia cu privire la întemeierea unei societăți pentru exploatarea petrolului din regiunea Mossul. Apoi se ia consimțămîntul australian pentru acapararea din partea lui Anglo-Persian a terenurilor foste germane din Papuasias. În acelaș fel Anglo-Persian cîștigă concesiunea zăcămintelor din Noua Zeelandă, iar printr'un acord cu Guvernul italian, își asigură participarea la exploatarea presupuselor terenuri din Albania.

Guvernul englez are la dispoziția sa cele două mari trusturi Royal-Dutch-Shell și Anglo-Persian cu ajutorul cărora cucerește așanumitul „control” asupra zăcămintelor lumii. Totuș, pentru a-și asigura avantaje în lupta ce trebuie susținută cu Standard Oil, mai crează, sub regimul canadian, un organ de ofensivă „British Controlled Oilfields”. Acesta pînă în 1923 achiziționase importante zăcăminte în Mexico, Brazilia, Trinidad, Venezuela și Costa-Rica, iar dela această dată își întinde zona de influență asupra Ecuadorului, țărurilor mării Caraibilor, Guatemala, Honduras, Nicaragua, Panama, Columbia, Guyana-engleză și Peru. Caracteristic pentru aceste concesiuni este că toate se află în apropierea mării, atît spre Atlantic, cît și spre Pacific, iar într'un eventual război anglo-american aceste regiuni ar putea aproviziona atît flota engleză ce ar opera în Atlantic, cît și pe cea japoneză, care ar activa în Pacific.

În fața acestor evenimente oficialitatea americană se se-sizează pe zi ce trece mai mult de situația ce se pregătește. În Statele Unite cîțiva specialiști, apoi însuș Serviciul Geologic al Ministerului de Interne probară cu ajutorul calculător, de-altfel cu totul empirice, (în 1920), că zăcămintele petrolifere naționale se vor epuiza repede, că Statele Unite nu mai au rezerve decît pentru 18 ani în cazul cînd exploatarea lor se va face în aceleași proporții ca pînă aci, ori în și mai mari, iar această epuizare primejduiește în egală măsură atît dezvoltarea industriei americane, cît și apărarea națională. Primejdia era cu atît mai mare, cu cît trustul american Standard Oil nu avusese ca principală țintă a sa acapararea zăcămintelor petrolifere, ci mai mult viza supremația asupra rafinării, și transportului produselor. Apoi, întreaga producție a Statelor Unite, care este de cca 70% din producția mondială de petrol, se consumă în interiorul țării, ba mai mult, se face chiar și import de benzină.

(Va urma).

C. Drăgulescu

O oră de Gastronomie și Chimie alimentară*)

Astronomia, cu studiul stelelor, e frumoasă, dar marele meșter francez în arta bucătăriei, Brillat-Savarin, a spus că: „mai mult face pentru fericirea omenirei, descoperirea unui nou fel de bucate bune, decât descoperirea unei stele“.

Gastronomia e o artă ca și pictura, sculptura și muzica, acestea încântă ochii și auzul, Gastronomia ne încântă gustul, ochii și chiar mirosul.

Artiști mari, literați și savanți, au fost și gastronomi desăvârșiți.

Ospețele celor din Antichitate, Egipteni, Greci și Români, erau manifestări de artă rafinată, ce n'au putut fi încă egalate.

În ultimele decenii și la noi, ca aiurea, felul cum s'au cultivat fetele, le-a făcut să considere bucătăria ca ceva degradant; nu le mai interesează ceia ce mănâncă și ceia ce vor da de mâncare soțului, copiilor și prietenilor.

Ideile acestora și nepriceperea servitoarelor — sau lipsa acestora — pot provoca o criză a vieții de familie, dacă gospodina nu știe să și facă un cămin, în care timpul mesii să fie un repaos moral și o plăcere pentru toți ai casei.

Femeia cuminte trebuie să priceapă că laboratorul ei este bucătăria; în acest mic templu al științelor aplicate, ea poate face cercetări experimentale, al căror rezultat va fi fericirea și sănătatea familiei întregi.

O bună prezentare a alimentelor este necesară pentru o bună asimilare. Alimentația e baza vieții, ea dă ființelor vii materiile ce le fac să crească; creșterea e fenomenul cel mai caracteristic al vieții, după cum se spune că: „ce trăește, crește“.

După o „Oră de Astronomie“, ținută la Văleni de dl. Prof. Bratu, Dr. Olaru, Chimist-șef al Laboratorului de igienă din Cluj, a vorbit la Universitatea populară „N. Iorga“ despre „Gastronomie și Chimie alimentară“. Redăm, în rezumat, ideile principale ale acestei conferințe ce poate să intereseze multă lume.

Numai popoarele care s'au hrănit bine au contribuit la progresul omenirii, producând opere ce au rămas dealungul veacurilor.

E drept, să nu trăim ca să mâncăm, dar totuși trebuie să mâncăm — și încă bine! — ca să trăim.

Trebuie să învățăm poporul să se hrănească mai bine. Poporul, în genere, se hrănește rău și ceia ce strică mai mult organismul muncitorului și-i scade puterea e alcoolul, distrugătorul căminului, rasei și bogăției naționale.

Alimentația are influență netăgăduită asupra sănătății și moralului omului. Nu s'a dat și încă nu se dă destulă atenție și importanță hranei.

Pentru vremurile în care trăim, după realizările atâtor progrese științifice, s'a făcut prea puțin pentru ca lumea să se priceapă să mănânce și să trăiască mai bine. Unii cred că o hrană bogată e izvor de energie și sănătate, își încearcă mesele și stomacul cu hrană prea multă, ale cărei resturi nemistuite le uzează și otrăvesc organele. Alții cad în extrema cealaltă, se lipsesc de ce le-ar fi necesar, — speriați de neajunsurile exceselor — susținând că e bine să te scoli dela masă nesătu. Unii văd în carne sursa de energie, de vigoare a rasei, și abuzează de carne, alții o colesc absolut.

Nietzsche, renumitul filozof german, pesimist, arunca în capul bietului sex slab — dar frumos — păcatul și răspunderea nefericirilor omenirii, spunând: „dacă femeia ar fi ființă cugețătoare, bucătăriind de mult, ar fi trebuit să facă descoperiri fiziologice importante și să și atragă arta de a viu-deca“. Și încheia răutăcios: „din cauza bucătăriei rele, din cauza lipsei complete de bun simț în bucătărie, dezvoltarea omului a fost întârziată și împiedicată.“

Desigur, Nietzsche s'a gândit și s'a referit doar la femeile germane! Buna gospodină românească, cu bunul ei simț, n'a putut cădea în aceste păcate și nu

merită încriminări.

Din vremuri vechi, bucatele românești au fost minunate și în cursul veacurilor, prin legăturile cu popoarele vecine, poporul românesc a împrumutat tot ce a gustat și a fost bun la vecini, făcând ca azi bucătăria românească să fie una din cele mai bogate și variate.

În școli, copiilor nu li se spune cum să mănânce. Cei vechi erau mai cumiți, chiar religia îi învăța *ce și cum* să mănânce, cum să trăiască mai sănătoși.

Înțeleptul Seneca a spus că „omul nu moare, ci se ucide singur!“, căci multe intoxicații și-le dătoresc oamenii nepriceperii sau exceselor în felul de a se hrăni. Trebuie să știm să ne alegem alimente bune și să știm să le variem. O hrană monotonă, unică, e periculoasă, atât omului cât și animalelor. Numai într'o hrană bună și variată vom găsi acele substanțe indispensabile vieții, ce se găsesc în albumine, numite „lyzină“ și „tryptofan“, care lipsesc în cereale și apoi acele numite „vitamine“ fără care viața nu-i posibilă, când nu le găsim în hrana de toate zilele. Savanții Osborne și Mendel au hrănit animale cu albumine de compoziție cunoscută, constatând că cele hrănite cu albumine fără „lyzină“ nu mai cresc în greutate; se poate, prin compunerea rației alimentare, să întrerupem creșterea animalului și chiar să obținem animale pitice, de altfel în bună sănătate. Tot așa „tryptofan“-ul este indispensabil reparației țesuturilor corpului.

În rezumat: hrana să ne fie variată, căci mărește și pofta de mâncare și ne procură elementele ce ar lipsi în anumite alte alimente.

Multe boli sunt provocate de alimente și de felul cum ne încercăm și obosim organele, otrăvindu-le. Așa Enterita, Nefrita, Arterioscleroza, boli de ficat, Rachitismul și Tuberculoza pentru tineretul insuficient și rău hrănit, Artrismul, Reumatismul, Diabetul, Obezitatea, etc.

Chiar pentru Cancer, s'a observat că dezvoltarea tumorilor e în legătură cu

excesul de glucoză din țesuturi. Reținerea cărnii în Imperiile centrale, în timpul războiului, a redus numărul canceroșilor.

În carne s'ar găsi substanțe speciale ce pot fi utile în doze slabe, dar devin vătămătoare în exces, dând predispoziții pentru Diabet și Cancer.

Istoria ne învață că ori ce progrese materiale și intelectuale sunt legate de alimentație. Alimentația omului poate fi privită din mai multe laturi: gastronomic, igienic, medical, social și moral.

Tot ce mâncăm, să ne facă plăcere, să fie bine preparat, fiecare să mănânce ce iace îi convine temperamentului lui, după sex, vârstă, ocupație și sezon. Să mâncăm bine, ca să trăim bine!

Trebue, dela o vreme, — la maturitate — să mâncăm tot mai puțină carne; copilul poate mânca de 2 ori pe zi carne, căci el e în creștere, părinții lui, doar odată, iar bunicii — la care, în genere, ficatul e mai obosit și nu mai transformă acidul uric ce rezultă din carne — ar putea să fie vegetarieni.

O bună alimentație trebue să asigure nevoile de creștere și de energie pentru copil — dela concepție până la adolescență — apoi să mențină la adult echilibrul nutritiv, asigurându-i sănătatea, și în ultimul rând să asigure continuitatea și ameliorarea rasei.

O pereche de oameni ce nu fac copii, în principiu dă dovadă unei sănătăți imperfecte, ca și mama ce nu-și poate alăpta copiii!

Regulele pentru un trai mai bun ni le dau Chimia și Fiziologia.

Chimia ne arată compoziția alimentelor, care — oricât de variate ar părea — sunt constituite din materii ce se pot reduce la câteva tipuri: a) *materii hidrocarbonate*, cum sunt zahărurile, amidonul, etc.; b) *materii grase*, ca unt, slănină, uleiuri, etc.; aceste două tipuri ne dau căldura sau forța necesară, apoi servesc de rezerve (ca grăsimea organismului); c) *materiile proteice*, ca albul din ou, caseina din lapte, fibra din carne, glutenul din făină, etc., acestea sunt materii de creștere sau reparare, constitutive ale țesuturilor și lichidelor din organism. Pe lângă aceste trei feluri de materii nutritive, trebue să mai găsim în alimente anumite *materii minerale*; săruri libere sau asociate cu materii combustibile și apă. Apa are importanță deosebită în alimentație, căci ea constituie cam 60% din greutatea corpului nostru, ea e mediul în care se petrec toate actele chimice ale vieții. Sărurile au iarăși importanță, căci corpul uman conține 4,7% de săruri minerale; un om mijlociu de 70 kilograme conține aproape 3 kgr. de săruri sau „cenșe”.

Alimentele influențează funcțiunile

digestiei, nutriției, creșterii, întreținerea vieții și reproducția.

Chimia ne ajută încă să controlăm calitatea alimentelor ce servesc omului și animalelor domestice, căci alimentele pot influența în bine sau în rău sănătatea publică.

Autoritățile au dubla datorie să nu permită decât vânzarea alimentelor bune, nefalsificate și nestrucate, și încă de a răspândi regulele de igienă alimentară.

Tot Chimia ne ajută la ameliorarea și mărirea producției agricole a alimentelor și beuturilor, prin îngrășăminte, efortind-o chiar, pe măsură ce populația crește.

Acum ceva despre felul cum mâncăm. S'a zis că „gura e primul doctor al stomacului”. Prima digerare a alimentelor începe în gură, grație sucului salivar; dacă nu mestecăm îndeajuns alimentele, ele trec mai departe, putând încărea și intoxica — sau cel puțin obosi — organismul, făcându-se o adevărată risipă a alimentelor.

A mesteca mult și bine, înseamnă nu numai să mistuim, dar întărim organismul cu puțină cheltuială. Cu mai puțin, stomacul e satisfăcut, nu se obosește, tolerăm mai bine alimente care altfel ar fi indigeste, tot organismul e mai puțin obosit.

În timpul mesei e bine să bem câte puțin, nu mult odată.

Din cele spuse mai sus, se degajă următoarele învățăminte: să ne hrănim bine; să se aplice în Agricultură, Industrie și Comerț, toate descoperirile științifice moderne și să se creeze și la noi un serviciu științific de studii și cercetări asupra alimentației.

Să cunoaștem și să folosim toate resursele alimentare vegetale și animale, pești din mare, riuri și lacuri, a căror exploatare lasă de dorit.

Să se înlesnească transporturile spre a se putea repartiza mai bine alimentele pe regiuni, efortindu-se.

Să se dea ajutor și protecție — ca în Occident — mamelor, pruncilor, adolescențelor, care constituie baza capitalului uman.

Să se desvolte învățământul științelor menajere și alimentare, precum și puericultura. Se va spori astfel natalitatea, conservând și întărind viața copiilor. Se va împiedica dezertarea căminurilor, pe care tot mai mulți — de ambe sexe — le ocolesc. Să luminăm dreptat poporul, ca să ajungă să priceapă — ca și cei din Apus — rostul și foloasele științei aplicate la bunăstarea omenească, iar nu la distrugerea ei, cum ajunseseră în timpul războiului să înjosească știința, folosind-o la distrugerea vieții și civilizației!

Dr D. A. Olariu

† Iosif Nădejde

Un gazetar de elită, un intelectual subțire și de vastă cultură, unul dintre puținii gazetari într'adevăr democrați și progresiști, moare azi în floarea vieții, în faza de creator în plin. E Iosif Nădejde, redactor al marilor cotidiene bucureștene „Adevărul” și „Dimineața”.

A fost un suflet generos, un apărător al celor nepăstuiți, un slujitor avântat și perseverent al idealurilor de progres social. Critica sa era civilizată, însă ireductibilă. Un sferit de veac a luptat cu condeiul pe aceeași linie de bătaie, nu și-a tradat gândurile și convingerile, nu s'a abătut dela datoria sa de a lovi abuzul, ilegalitatea, dictatura fățișe ori deghizată, îngâmfarea și ignoranța guvernanților. A fost un exemplu de măsură și de bun simț.

Masele de cititori anonimi au fost servite și luminate permanent și îndărătnic de Iosif Nădejde. Simțământul lor de recunoștință și pietate desigur că se îndreaptă acum către acela, care le-a dat tot sprijinul său desinteresat în ceasuri de încercare.

Democrația românească jelește azi în Iosif Nădejde pe un aristocrat al culturii.

Cucerinic se adună lângă mormântul său profesioniștii condeiului. Iosif Nădejde a activat pentru ei ca nimeni altul. O serie întreagă de probleme profesionale au fost pentru întâia oară adăncite și fixate de el. Ziarisții nu și-au luat răgazul de a cuprinde în legi atâtea probleme de rezolvirea cărora atărnă existența lor demnă, siguranța profesiei lor și soarta familiilor lor, în măsura în care a făcut-o Iosif Nădejde. Paternitatea legii de pensii și retrageri revine lui Iosif Nădejde. A colecționat legi streine, a comparat situațiunile, a adaptat ideile stărilor dela noi.

Și Nădejde nu se opria aici. Am avut cu el îndelungi conversații. Mi-a arătat materialul strâns și mi-a vorbit convingător despre alte trei probleme ce urmează a fi legiferate după legea votată, care nu este decât corolar al lor: 1) contractul colectiv al ziarisților, 2) șomajul gazetarilor, și 3) asigurarea funcționarilor particulari.

Ne făcuserăm împreună un vast plan de muncă, pentru a desăvârși o atare activitate necesară prosperității sociale. Discutamem până în detalii modalitățile de punere în aplicare a legii votate.

Dispariția lui lasă un gol însemnat în juru-ne. Spiritul său clar și documentat nu ne mai sfătuește, nu ne mai înfățișează realitățile în nuditatea lor, nu ne mai stimulează în căutarea soluțiilor de îndreptare a sorții gazetarilor.

Pierderea pentru presa românească este mare. Presa e neconsolată, e îndoliată. Tovărășii săi ne simțim înfiorați de fatalitatea neîndurată și vărsăm o lacrimă fierbinte la căpătâiul mormântului proaspăt.

Ion Clopoțel

președintele Sindicatului presei române din Ardeal și Banat.

BULETIN BIBLIOGRAFIC VII.

Publicat de **Ion Mușlea**
Bibliotecar la Biblioteca Universității din Cluj.

STATISTICĂ. ECONOMIE POLITICĂ. LEGISLAȚIE. DREPT. POLITICĂ.

- Arapu, I.** Problema creditului în industrie. Raport. Buc. 1929. [Serisul Rom.] 8° 14 p., 1 f. (3222—1929)
- Barasch, Marco I.** Contractul de muncă. Conferință. Buc. [1929]. Tip. „Universala”. 8° 21 p. (817—1930)
- Graur, Gr.** Legea electorală. De ce și cum trebuie modificată. Articole publicate în „Adeverul”. Buc. [1930]. „Adeverul”. 8° 38 p., 1 f. (1582—1930)
- Dumitrescu, Procop.** Asistența salvatoare a statului pe lângă marii capitaliști și zădărnicia doctrinei comuniste. Buc. 1930. Tip. „Universul”. 8° 1 f., 16 p. (1567—1930)
- Ionescu Bujor, D.** Legea minelor din 1928/29 împotriva capitalului național. Buc. 1929. Edit. ziar. „Universul”. 8° 40 p. (1568—1930)
- Legea pentru accelerarea judecăților din 11 Iulie 1929.** Adnotată cu debateri parlamentare, doctrină și jurisprudență de Dem. D. Stoienescu. Buc. 1929. „Curierul Jud.” 8° IV, 176 p. (476—1930) Lei 160.—
- Legislația socială.** Raportul Uniunii industriașilor transilvăneni, prezentat la adunarea gen. a U. G. I. R. din 5 Noembrie 1929. Buc. 1929. /Serisul Rom./ 8° 17 p., 1 f. (3218—1929)
- Memorandul prezentat Inaltei Regențe de Liga împotriva camentei.** Buc. [1930]. Tip. Românesc. 4° 1 f., 36 p. (1593—1930)
- Migol, G.** Problema stabilizării monetare. Buc. 1929. Tip. A. Grozea. 8° 108 p. (1581—1930)
- Neagu, Alexandru D.** Taxarea alcoolului în România. Extras din Analele statistice și economice No. 1—2 din 1930. Buc. 1930. Socec & Co. 8° 24 p. (1522—1930)
- Necesitatea revizuirii regimului nostru de construcții.** Raportul secțiunii Cluj a U. G. I. R. prezentat la adunarea gen. din 5 Noembrie 1929. Buc. 1929. /Serisul Rom./ 8° 24 p., 1 f. (3216—1929)
- Oanță, Toma Gh.** Stabilizarea monetară românească. /Conferință/. Craiova, [1930]. Tip. Prietenii Științei. 8° 1 f., 21 p. (1526—1930)
- Onescu-Bestele, M.** Opera Societății Națiunilor în reconstrucția financiară a Europei. Cu o privire asupra reconstrucției financiare a României. Buc. 1929. Tip. „Bucovina”. 8° 258 p. (1729—1929) Lei 130.—
- Politica noastră comercială și vamală.** Raport prezentat de biroul central al U. G. I. R. la adunarea gen. din 5 Noembrie 1929. Buc. 1929. /Serisul Rom./ 8° 43 p., 1 f. (3220—1929)
- Popescu-Albota, I.** Fundamentul teoriei fraudei la lege cu jurisprudența în dreptul civil și internațional privat. Buc. 1930. Tip. I. N. Copuzeanu. 8° 105 p. (1527—1930)
- Postelnicu, S. D.** Situația avocaților. În pragul noii legiuiri. Conferință. Buc. 1930. Tip. „Modernă”. 8° 115 p. (1580—1930)
- Programul de lucru al Uniunii generale a industriașilor din România.** Raportul secțiunii Cluj a U. G. I. R. Buc. 1929. /Serisul Rom./ 8° 16 p., 1 f. (3217—1929)
- Sarcinile publice ale industriei și necesitatea unei revizuii a regimului fiscal actual.** Raportul secțiunii Cluj a U. G. I. R. prezentat la adunarea gen. din 5 Noembrie

1929. Buc. 1929. /Serisul Rom./ 8° 36 p., 1 f. (3223—1929)

- Ștefănescu-Gună, George.** Legiferarea cadastrului României. Mari. Buc. [1929]. Tip. „Oltenia”. 8° 30 p. (2134—1929)
- Tașcă, Gh.** Rolul miciei industriei în viața economică a statului nostru. Conferință. /Buc. 1930. Tip. România Mare/. 8° 14 p. (1510—1930)
- Tașcă, G.** Importanța Asociației internaționale pentru progresul social. Extras din Buletinul Asociației No. 1 din 1929. Buc. [1929]. 8° 12 p. (816—1930)

FILOSOFIE. EDUCAȚIE. ÎNVĂȚĂMÂNT.

- Clinciu, Ion.** Politica școlară într'un regim democratic. /Discurs/. Buc. 1930. Impr. Centrală. 16° 43 p. (1147—1930)
- Constantinescu, Ștefan.** Contribuția educației fizice pentru ajungerea scopului ideal educativ. Conferință. Câmpulung, 1929. Tip. Gh. N. Vlădescu. 8° 14 p. (Soc. de educație fizică „Gh. Moceanu”, Anul IV. Nr. 1.) (911—1930)
- Festschrift zum 25-jährigen Bestande der Lehrerinnenbildungsanstalt der evang. Landeskirche A. B. in Rumänien.** Unter Mitwirkung von Friedrich Czikel, Paul Schuller und Josefine Siegmund verfasst und herausgegeben von Heinz Brandsch. Schässburg, 1929. Verlag Fr. I. Horetz. 8° 138 p., 1 f. (1234—1930)
- Florian, Mireea.** Cosmologia elenă. Buc. 1929. Tip. „Bucovina”. 8° 101 p., 1 f. (1728—1930)
- Ionescu, Șerban.** Considerațiuni critice asupra eticii materialismului economic. Buc. 1930. Tip. „România Mare”. 8° 2 f., 116 p. (Sisteme de filosofie morală Vol. I.) (1506—1930)
- Mutius, Gerhard von.** Nietzsche et le problème des valeurs. Buc. 1930. Impr. „Moderna”. 8° 14 p. (1258—1930)
- Proiect de statute pentru creșterea unor instituții de credit pentru absolvenții școlilor profesionale.** Buc. [1930]. Tip. „Luceafărul”. 8° 64 p. (Ministerul Instrucțiunii publice și al cultelor) (1310—1930)
- Tilmann, Henri.** Incercări asupra fenomenelor psihice anormale. Buc. 1929. Tip. „Bucovina”. 8° 94 p., 1 planșă. (1735—1930)
- Tusa, Gábor.** A székely vallási és tanügyi autonómia. Kolozsvár, 1930. Minerva ny. 8° 24 p. (1293—1930)

ȘTIINȚE PURE ȘI APLICATE.

- Chitulescu, I. I.** Chaosul (spațiul cu 4 dimensiuni). Posibilități de reprezentare a chaosului. Buc. 1929. „Tip. Românească”. 8° 145 p., 10 planșe. (1151—1930)
- Niculescu, Petre.** Tratat de fizio-dinamic (Agenții fizicii și climatice, energia radiantă). Vol. I. Buc. 1929. Edit. Casei Școalelor /Tip. Ion C. Văcărescu/. 8° V, 213 p., 3 f. (1359—1930) Lei 70.—
- Nyárády, Erasmus Julius.** Studiu preliminar asupra unor specii de Alyssum din secția Odontarrhena. Vorstudium über einige Arten der Sektion Odontarrhena der Gattung Alyssum. Tab. I—X. Cluj, 1927—1929. Tip. „Ardealul”. 8° 218 p., 1 f. (578—1930)
- Popescu, B. Dumitru și Poruțiu Emil.** Armata și populația

- civilă în fața războiului chimic (Tactica gazelor de luptă). Craiova, 1929. Tip. Liceului Carol I. 8° 188 p., 2 f. (1139—1930)
- Raclis, Rodolphe Nicolas.** Solution principale de l'équation aux différences finies de Poincaré. Thèse—Paris. Paris, 1929. Les Presses Univ. de France. /București, Impr. Centrală/. 8° 117 p., 2 f. (1501—1930)
- Săvulescu, Traian.** O nouă boală bacteriană pe frunzele de tutun în România. În colaborare cu I. Rădulescu. Buc. 1929. Tip. Bucovina. 8° 49 p., 27 planșe. (1724—1930)
- Șireaev, Mihail și Cristescu Gheorghe.** Apărarea orașelor și a populației civile contra atacurilor aero-chimice. /Ediția IV-a/. Oradea, 1930. Tip. A. Sonnenfeld. 8° 1 f., 158 p. (1303—1930)
- Voinov, D.** Problema biologică a diferențierii sexelor. Buc. 1929. Cultura Naț. 8° 1 f., 44 p., 1 f. (Societatea Română de Științe. Secția științelor naturale. No. 1.) (1017—1930) Lei 40.—
- Craiova, 1930. /Tip. Prietenii Științei/. 8° 43 p., 2 f. (1525—1930) Lei 20.—
- Petrovici, C. C.** Turneul candidatului. Prefață: Dr. N. Lupu. Buc. [1930]. Edit. „Naționala” S. Ciornei. 8° 237 p., 1 f. (716—1930)
- Rareș, George B.** Fata din dafin. Povești. Buc. [1930]. Edit. Țicu I. Eșanu. 8° 104 p. (1331—1930)
- Serao, Matilda.** Mâna tăiată. Roman. Traducere de George Popescu. Târgu-Jiu, 1929. Tip. Nicu D. Miloșescu. 8° 266 p. (1156—1930)
- Simionescu-Rîmniceanu, Marin.** Martirolog profan. Nuvele. Buc. [1930]. Socec & Co. 8° 252 p. (1517—1930) Lei 75.—
- Slavici, I.** /Nuvele/. Comentarii asupra omului și opereii de Searlat **Struțeanu**. Craiova, [1930]. Serisul Rom. 8° 1 f., 205 p., 5 planșe. (Clasicii români comentați). (1678—1930) Lei 80.—
- Vlahuță, A.** Clipe de liniște. Nuvele. Buc. 1929. Edit. „Cartea Rom.” 8° 243 p., 1 f. (1182—1930) Lei 90.—

MEDICINĂ. IGIENĂ.

- Brătescu, A.** Amino-acidemia în turburările de nutriție ale sugarilor. Lucrare de docență—Buc. Buc. 1930. „Cartea Rom.” 8° 27 p. (1552—1930)
- Angheliescu, C., Gh. V. Buzoianu, S. Țovaru.** 547 intervențiuni pentru apendicite. Extras din „Revista de chirurgie” No. 7. Buc. 1929. „Cartea Rom.” 8° 1 f., 22 p. (398—1930)
- Gane, Titu.** Organizațiunea sanitară a țării. Raport. Buc. 1930. Tip. „Serisul Modern”. 8° 39 p. (965—1930)
- Gerota, D.** Apendicita și celelalte maladii ale apendicelui vermiform. Studiu anatomo-clinic. Buc. 1929. „Cultura Naț.” 8° XVI, 576 p., 2 f., 2 planșe (1485—1930)
- Minovici, Mina.** Medicina legală aplicată la arta dentară. Buc. 1930. Tip. I. N. Copuzeanu. 8° 48 p. (1530—1930)
- Paulian, Dem.** Probleme sanitare și sociale. Buc. 1930. Impr. Independența. 8° 34 p. (1588—1930)
- Rășmeriță, Eugen.** Malaria în județul Cahul în anii 1920—1928. Buc. 1930. Tip. „Cultura”. 8° 179 p. 1 hartă (1542—1930)
- Udriski.** Contribuțiuni la diagnosticul sediului schiopăturilor la cal prin injecțiuni subcutanate de cocaină pe trajecul nervilor. Buc. 1929. Tip. „Bucovina”. 8° 19 p. (1733—1930)

LITERATURĂ. ISTORIE LITERARĂ.

- Costin, Lucian.** Studii asupra folclorului bănățean. Partea I. Timișoara, 1930. „Cartea Rom.” 16° 96 p. (843—1930)
- Creangă, Marieta L.** Din viața copiilor. Schițe. Buc. 1929. Tip. „Bucovina”. 8° 136 p. (1726—1930) Lei 70.—
- Dragoi, Sabin V.** 303 colinde cu text și melodie. Culese și notate de—. Craiova, [1930]. Serisul Rom. 8° XXXXX, 265 p. (1674—1930) Lei 300.—
- Drumeș, Mihail.** Sfântul Părerere. Roman. Buc. [1930]. „Cartea Rom.” 8° 272 p. (1548—1930) Lei 90.—
- Iosif, Șt. O.** A fost odată!... Povești în versuri. Buc. 1930. Edit. „Cartea Rom.” 8° 48 p. (1534—1930) Lei 36.—
- Kogălniceanu, M.** Opere. /Ediție comentată de N. Cartoian/. Craiova, [1930]. Serisul Rom. 8° 1 f., 260 p., 7 planșe. (Clasicii români comentați.) (1675—1930) Lei 100.—
- Kós Károly.** Varju-nemzetség. Krónika. Második kiadás. I-II. kötet. Cluj, 1930. Minerva ny. 8° I/135 p. II/146 p. (306—1930)
- Kós Károly, A Gálok.** Kis regény és elbeszélések. Kolozsvár, 1930. Minerva ny. 8° 108 p., 1 f. (302—1930)
- Mantu, Lucia.** Umbre chinezești. Romane în fragmente. Buc. 1930. Edit. „Cartea Rom.” 8° 187 p., 2 f. (1561—1930)
- Metzulescu, Stelian.** Dintr'un carnet (Schițe și povestiri). Craiova, 1930. /Tip. Prietenii Științei/. 8° 43 p., 2 f. (1525—1930) Lei 20.—
- Bălcescu, N.** Serieri istorice. Cu o introducere și note de P. P. Panaitescu. Craiova, [1930]. Serisul Rom. 8° 218 p., 4 planșe. (Clasicii români comentați). (1677—1930)
- Cantacuzino, G.** Legăturile între civilizațiile orientală și occidentală în lumea antică. Vălenii-de-M. 1929. „Datina Rom.” 8° IV, 82 p., 1 f. (1740—1930)
- Clemenceau, Georges.** Măreția și amărăciunile unei victorii (Grandéurs et misères d'une victoire). Memorii. Buc. 1930. Edit. „Cartea Rom.” 8° 372 p. (1554—1920)
- Doboș, Filaret.** Societatea academică română „Dacia”. 25 de ani de viață studentească 21 Mai 1905—21 Mai 1930. [Cernăuți, 1930. „Glasul Buc.”] 8° 137 p., 2 f. (1599—1930)
- Georgescu, Nicolae.** Cazul unui judecător fără protecție. Deva, 1930. Edit. Adolf Hirsch. 8° 327 (808—1930)
- Goruneanu, Octav.** O știință nouă: urbanismul și Constanța din punct de vedere urbanistic. Conferință. Constanța, 1930. Tip. „Dobrogea Jună”. 8° 24 p. (1625—1930)
- Iordan, Al.** Constantin Berariu. Schiță biografică. Extras din „Junimea Literară XIX. Cernăuți, 1930. „Glasul Buc.” 8° 21 p. (1596—1930)
- Makelarie, H.** Câmpulungul climateric. Conferință. Câmpulung, 1929. Tip. Gh. N. Vlădescu. 8° 25 p., 1 planșe 845—1930)
- Maniu, Adrian.** La gravure sur bois en Roumanie. Premier recueil. Tirage direct d'après 50 bois originaux retrouvés XVIII—XIX siècles. Buc. [1929]. Edit. Cartea Rom. 4° 14 p. 51 planșe. (401—1930)
- Pravilă, Nicolae G.** Majestatea Sa Regele Mihai I al României. Insemnări biografice. Buc. 1929. /Tip. „România Mare”. 8° 28 p., 1 f. (1509—1930)
- Ricman, V. V.** Spre Cairo (Note din excursie). Caracal, 1929. Tip. Frații Măreulescu. 8° 62 p. (251—1930)
- Săndulescu, Al. I.** Religiunea Daco-Geților. Studiu asupra credinței religioase la Daci, înainte de a îmbrățișa creștinismul. Buc. 1929. Tip. „Bucovina”. 8° 64 p. (1730—1930)
- Sardelly, Aristotel.** O lună în Grecia. Buc. [1929]. Tip. „Oltenia”. 8° 79 p. (3208—1929)
- Tulogy János.** Turisták és eserkészkek könyve. I. kötet. Általános rész. Cluj, 1929. Minerva ny. 8° 154 p., 2 f. (1290—1930)
- Wachner, Heinrich.** Județ Ciuc, samt Toplița und der Mureșenge. Județul Ciuc, Toplița și defileul Mureșului. Traducere de Herta Călinescu. Al treilea memoriu din Lucrările Inst. de Geografie al Univ. Cluj. Vol. III. 209—342 p. Cluj, 1929. „Ardealul”. 8° 2 f., 9 planșe. (853—1930)

Bustul dela Șimleu

Rând pe rând ne restabilim valorile trecutului. E adevărat că operația aceasta e mult mai înceată la noi ca la alte nații, dar totuși desgropăm astăzi din uitare marile figuri ale istoriei noastre cu mai mult sărg decât înainte de războiu. Exista la noi, înainte vreme, mai mult un cult al oamenilor politici, cult hrănit de partizanii postumi cari își cultivau astfel tradiția partidului, decât cultul personalităților naționale. Lor li-se înalța monumente în piețele cele mai spațioase, numele lor îl poartă bulevardele, pe când personalitățile culturale abia dacă erau învrednicite de câte-un bust, dosit într'un boschet — dacă se învredniceau și de atât. Se pare că lucrurile s'au mai schimbat acum. Cultului Eminescu e o impresionantă dovadă în această privință. Conștiința nației se luminează. În templul ei măreț pătrunde adevărul, singura lumină care conduce națiile spre mărire, în besna veacurilor.

Simeon Bărnuț face parte din rândul valorilor restabile. Înainte de războiu cultul lui era destul de viu în Ardeal, mai ales la Blaj. În vechiul regat numele lui fusese uitat aproape cu desăvârșire. Titu Maiorescu îi dăduse lovitura de grație. Iar fiindcă lumea nu cunoștea în întregime viața de luptă neînfricată pentru nație a profesorului dela Iași, lovit a rămas.

Cel care a început opera restaurației a fost dl G. Bogdan-Duică, profesorul de istoria literaturii moderne dela Universitatea din Cluj. Monografia, închinată de savantul istoriograf literar oratorului din catedrala dela Blaj, e una dintre cele mai frumoase monumente pe cari știința istorică românească le-a închinat unei personalități a trecutului nostru. Bărnuț a fost desfundat cu toate rădăcinile lui în solul nației. Și stejarul a fost descoperit cu rădăcini nebănuite de adânci și cu coroana uriașă. Cu el a fost desfundată o întreagă epocă din istoria românismului ardelean.

Ridicat atât de sus în văzul nației Bărnuț a cucerit și alți iubitori. Intre ei cel mai arzător e dl Coriolan Suciu, profesor la liceul din Blaj, care publicând acum un an și mai bine corespondența dintre tribun și nepotul Ioan Maniu, a contribuit într-o bună măsură la relieful caracterului de o nobleță antică al lui Simeon Bărnuț.

E foarte natural ca după astfel de monumente spirituale să urmeze și bronzul.

Ideea coboririi în bronz a chipului aspru al lui Bărnuț a fost mereu vântu-

rată. Din prilejul sărbătorilor Unirii, entuziasmul a mers până acolo, încât s'a plănuit ridicarea unui monument la Iași. Se pare însă că ideea aceasta — ca și cea a ridicării unui monument lui Bălcescu la Alba-Iulia — n'a mers mai departe de faza frazelor pompoase.

Fără atâta vorbă și în proporții cu mult mai modeste au realizat gândul studenții din țara lui Bărnuț, grupați în societatea „Sălăjana“. Mijloacele lor modeste nu le-a permis să se gândească mai departe decât la un bust. Norocul a fost că au încredințat opera unui artist, care face cinste plasticei românești. R. Ladea — căci de el este vorba — este una din marile nădejdi ale tinerei noastre sculpturi. Ne-am arătat admirația în paginile acestei reviste, în iarnă din prilejul unei expoziții pentru inspirația viguroasă și atât de autohtonă a acestui artist. Și credem că vom avea prilejul să ne-o mai arătăm, în curând.

Astfel s'a întâmplat că cea dintâi închinare în bronz a lui Simeon Bărnuț să fie un act demn de glorioasa lui memorie.

Și, cu toate acestea, actul ar fi avut un caracter mai mult local, dacă în fruntea țării nu se găsea un guvern pentru care memoria lui Bărnuț este, din motive binecunoscute, atât de prețioasă. Dintr'o sărbătoare locală sau cel mult a Ardealului, sărbătoarea dela Șimleu a devenit astfel o sărbătoare a țării întregi.

Cuvântul guvernului, l-a rostit, luminat și adânc, însuș primul ministru. Testamentul lui Bărnuț a fost așezat în focarul conștiinței naționale. Cuvinte din inspirata cuvântare din catedrala dela Blaj au sburătă de pe o huză pe alta. Și era cine să le asculte. Tot Sălajul coborâse să facă act de închinare în fața bronzului. Tărănimea, care nu va fi priceput prea mult din discursul dela Blaj, acum îl va fi înțeles în întregime.

Târziu nu e. În cuvântarea aceea se găsec ideii cari niciodată nu trebuie să lipsească din conștiința unei nații.

Vasile Alecsandri

Memoria celui care-și doarme somnul de veci în pacea dela Mircești a fost evocată, călduros de întreaga noastră opinie publică, din prilejul împlinirii a patruzeci de ani dela moartea lui. Despre puține figuri reprezentative ale trecutului nostru vorbim cu atâta cuviință și sinceră admirație ca despre autorul Pastelurilor. Pentru că viața lui întregă n'a fost de-

cât o neîntreruptă dăruire pentru creșterea sufletului nației lui. Pentru că îl simțim la temelia tuturor marilor acte ale redșteptării noastre. Pentru că Alecsandri este stâlp de granit la temelia culturii noastre moderne.

Sburând neîntrerupt de pe o huză pe alta de trei sferturi de veac încoace poezia lui și-a pierdut mult din farmecul inițial. Te sature și de o sonată a lui Beethoven, dacă o cânti mereu. Eminescu nu suferă și el de primejdia banalizării? „Rândunelele cari se duc“ și „Plopii fără soț“ au perdut mult de când au ajuns pe gura lăutarilor.

Bardul dela Mircești nu merită această soartă. Poezia lui are calități, cari rezistă celor mai pretențioase exigențe ale artei. Gândiți-vă la cea mai mare parte din Pasteluri și la o bună parte din Legende. Numeroase cercetări critice au arătat valoarea neperitoare a acestor nestemate ale literaturii noastre. Totuși critica și istoria literară n'a făcut deajuns pentru ele. Când o artă e amenințată să se banalizeze și rostul criticii să o salveze — dacă merită aceasta. Cercetătorul priceput ciocănește din nou versurile și le găsește rezonanțe nebănuite. Cred că o subtilă și luminoasă analiză literară ar crește mult valoarea poeziei lui Alecsandri.

Eclipsa temporară a lui Alecsandri — ca și a lui Coșbuc de altfel — se datorește apoi și spiritului vremii noastre. Misticismul, pesimismul deslănțuit de războiu își găsește mai multă rezonanță în poezia lui Eminescu decât în a celor doi cântăreți ai bucuriei de a trăi. Timpurile își au favoriții lor nu numai printre cei vii, ci și printre cei morți. Va veni odată vremea când umbra morții nu vom mai simți-o atât de aproape. Atunci ne vom aminti cu drag de bardul senin, care-și doarme somnul de veci în mauzoleul dela Mircești și vom încerca încăodată să ne potrivim inima acordurilor senine ale lirei lui.

Opera lui Alecsandri nu trebuie însă cântărită numai cu greutatea artei. O, de câteori facem aceasta săvârșim o mare nedreptate. Opera aceasta trebuie privită în legătură cu dezvoltarea noastră politică și culturală, cu care alătura a pășit totdeauna. Renașterea noastră nu se poate închipui fără de această operă. Alecsandri a dat valoarea sentimentului tuturor marilor idei, cari au trezit conștiința noastră de neam. Poezia lui, ușoară senină, atât de înrudită cu poezia populară, a dat aripi acestor idei, pentru a zbura cât mai departe spre cei simpli și umili, cari prea puțin înțelegau din discursurile oamenilor noștri politici. O jumătate de veac inspirația

lui a stat trează și s'a dăruit caldă tuturor nădejdelor, biruintelor și suferințelor noastre.

Opera lui n'a fost un ferment al conștiinței naționale numai în vechiul Regat. Fără să-l admită oficial decât mai târziu, Ardealul l-a citit și i-a jucat piesele încă înainte de 1848. Teatrul de diletanți, care a luat o dezvoltare atât de întinsă, în Ardeal se hrănea înainte de toate, din cântonețele și vodevilurile lui Alecsandri. „Peneș Curcanul“, „Sentinela Română“, „Drum bun“, „Steluța“ și alte multe din poeziile lui se declamau și se cântau atât la orașe, cât și la sate. Opera lui Alecsandri este cea mai răspândită dintre operele literaturii noastre.

Dacă despre operă n'am spus deajuns multe mai avem de spus despre viața poetului. O iocană justă și caldă a acestei vieți ar reconforta tot atât de mult aproape, cât și opera. O viață armonioasă, senină, o neîntreruptă încântare de frumos, o neobosită dăruire de sine tuturor gândurilor înalte și sentimentelor nobile.

TEATRU-OPERĂ

Deschiderea stagiunii. — Marea ducesă și chelnerul
Comedie în 3 acte de Alfred Savoir.

Teatrul Național din Cluj și-a deschis stagiunea Sâmbătă, 13 Sept. cu **Trandafirii Roșii**, poemul dlui Zaharie Bârsan, iar Opera Duminecă, 14 Sept., cu **Carmen** de Bizet. Amândouă bucățile sunt îndejdajate de cunoscute publicului nostru pentru a ne opri pe larg la ele; iar interpretarea și montarea n'au avut, nici ele, nimic neobișnuit. Parcă stagiunea trecută s'ar fi sfârșit cu câteva zile înainte, atât de obișnuite au fost aceste reprezentații. Deschiderea aceasta de stagiune a avut foarte puțin din emoția, care însoțește totdeauna astfel de evenimente.

Măști, 16 Sept. ansamblul Teatrului ne-a dat cea dintâi premieră: **Marea ducesă și chelnerul** a dramaturgului francez A. Savoir. O comedie foarte de aproape înrudită cu comediiile bulevardiere, care amuză așa de mult un anumit public parisian și bucureștean (la Cluj a venit dela București...) Ușoara ironie la adresa marelui aristocrații rușesti, nevoită de revoluție să-și schimbe moravurile, ironizarea burghezismului elvețian, apoi „umanizarea“ foștilor aristocrați prin contactul cu greutățile vieții, n'au nici o adâncime. Nici un caracter nu e zugrăvit cu măiestrie, iar situațiile sunt de-un comic superficial. Nu plecăm dela reprezentație cu nici un câștig sufletesc. Nici, cel puțin, nu ne amuzăm bine. (Doar cucoanele vor fi savurate cu plăcere toaletele, într'adevăr strălucitoare, ale dnei Silvia Jipescu-Hoșoș....)

Profităm de acest prilej pentru a adresa un avertisment direcțiunii Teatrului nostru. Știm că spectacolele de acest fel sunt inevitabile. Ele sunt menite să amuze o anumită categorie de public, care nu vine la teatru cu altă preocupare, decât buna digestie și distracția ușoară. N'am dori însă ca ele să fie atât de dese ca'n stagiunea trecută. Am răbdat un an întreg acest procedeu, i-am căutat toate circumstanțele atenuante posibile. Iubim această instituție și-i înțelegem toate greutățile. Cine l-a urmărit activitatea cu mai multă stăruință și obiectivitate

decât noi? Dar tocmai pentru că o iubim, nu voim să decadă până acolo încât arta adevărată să fie întâmplătoare pe scena ei. Ni-s'au făcut promisiuni frumoase. La fiecare început de stagiune s'au făcut. Experiența ne-a obișnuit să nu le prea credem.

Cei ce aleg piesele să răsfoiască repertoriul contemporan cu mai multă atenție. În tot cazul să nu se mulțumească cu ceace se reprezenită la București.

Și să ni-se dea mai mulți clasici. Repetăm vechea noastră rugămintă. O singură scenă din Shakespeare prețuiește mai mult decât întreaga operă a lui Savoir. Vă plânge-ți că publicului nu-i iubește? Insistați! **Va trebui să-i iubească.** Publicul acesta trebuie și ridicat, nu coborât mereu în cloaca tuturor platitudinilor autochtone și streine.

Omagii românești pentru Frederic Mistral

Am fost printre întâii cari am dat, în România, semnalul sărbătoririi autorului lui **Mireio**. În primăvară, când scriam cuvinte de închinare pentru genialul provensal, ne exprimam dorința ca gestul nostru să fie urmat de nația întreagă. Mărturisim că scriind rândurile acelea, abia ne puteam înăbuși un val de scepticism. Ne gândeam cum intelectualitatea noastră se hrănește de preferință autori francezi cu totul de altă categorie decât Mistral. Cine rostește aproape cotidian osanale lui Proust și Gide, cu greu se va mai putea împăca cu puritatea clasică, cu gânguritul idilic al genialului felibru.

Astăzi, după omagiile atât de calduroase manifestate în ultimul timp, rostim, cu bucurie, **mea culpa**. Respectul pentru arta de nobilă esență n'a dispărut definitiv în România. Felul în care am apărut la sărbătorirea lui Mistral ne face onoare.

Când scriem aceste rânduri patru reprezentanți ai scrisului românesc: Nichifor Crainic, Pamfil Șeicaru, Cezar Petrescu și Ovid Densusianu, rostesc închinarea latinilor dela Dunăre la festivitățile dela Arles, organizate de Felibri, în onoarea celui mai glorios dintre ei. Pe lângă cuvântul izvorit din sentimente de entuziasă admiratie, cei trei au dus un basorelief lucrat de sculptorul Han.

Acesta este omagiul oficialității. Opinia publică și l-a arătat pe-al ei prin articole și studii publicate în întreaga noastră publicistică. **Adevărul literar și artistic** i-a închinat, mai în vară, un număr; **Gândirea** îi închină și ea numărul dublu 8—9, aproape în întregime. Reviste și ziare ca **Ardealul tânăr** și **Curentul** au publicat studii și comentarii interesante.

Închinarea cea mai frumoasă este a **Gândirii**. Frumoasă nu numai pentru studiile închinare, ci pentru splendidele traduceri din opera marelui Felibru. Mărturisesc că prețuiesc traducerea acesteia mai mult decât studiile, oricât de adânci ar fi acestea din urmă. Pentru că ele ne aduc un strop din izvorul limpede cu apă vie și fermecată, al poeziei mistraliene. Ce inspirație înaltă e în imn, închinat Gintei Latine, tradus de Adrian Maniu! Cu cât este el superior, până și în traducere, imnului lui Alecsandri. Câtă curățenie îngerească cuprinde fragmentul din **Mireio**, tradus de Zaharia Stancu! Ce operă utilă ar săvârși acești doi poeți dacă ar traduce în întregime splendida epopee provensală. Dacă G.

Murnu și-a însemnat pentru totdeauna numele în literatura românească prin transpunerea în românește cu atâta măiestrie a lui Homer cel vechiu, nici unu din poeții noștri nu răvnesc la această glorie traducând pe Homerul timpurilor noastre?...

Raymond Poincaré

a împlinit de curând venerabila vârstă de 70 de ani. Pentru mulți știrea aceasta poate fi o surpriză. Fostul președinte al Republicii franceze în cursul războiului, fostul de atâtea ori ministru-președinte, desvoltă și astăzi o activitate cu care puținii oameni în floarea vârstei se pot mândri. Când acum doi ani a fost nevoit să-și dea demisia din fruntea guvernului Uniunii naționale, pentru a se supune unei grele operații, mulți credeau că a sosit apusul și pentru această glorioasă stea a Franței. Bătrânul care, o viață întreagă a fost o neîntreruptă descărcare de energie a trecut însă teafăr și peste această grea încercare. Abia restabilit s'a așternut la muncă, cu puteri înalte. A continuat, mai întâiu, redactarea monumentalelor sale memorii, cari sunt fără îndoială, un izvor de căpetenie al istoriei contemporane, cu deosebire al epocii marelui războiu. Sunt cu mult mai importante — după părerea noastră — decât memoriile lui Foch și Clemenceau. Comandantul suprem al armatelor aliate a vorbit prin intermediul altora. Memoriile lui se referă apoi mai mult la partea dela sfârșit a războiului. **Grandeurs et misères d'une victoire** ale Tigrului au alt neajuns. Ca toate actele acestui îndărătnic uriaș poartă prea mult marca personalității lui. Ele sunt mai mult o războire postumă decât o reconstituire exactă de fapte. Memoriile lui Poincaré au, față de ale celui dintâiu, calitatea de a imbrățișa războiul întreg, cu antecedentele și epilogul lui; iar față de ale celui din urmă o mult mai accentuată notă de obiectivitate.

Afară de memorii Poincaré redactează o mulțime de articole pentru marea presă din Franța și străinătate și acordă cu plăcere numeroase interviuri. Subiectul celor mai multe din aceste articole e tot războiul și pacea, evenimentele la cari el a colaborat ca actor principal. Parcă vieța i-a fost prelungită pentru a contribui la desăvârșirea operei din 1919, **opera lui**, în mare parte.

Muncitor neobosit, cruțător până la zgârcenie, cu o ușoară nuanță de scepticism în concepția lui despre lume, pătruns adânc de filosofia lui Taïne și Renan, Raymond Poincaré este tipul reprezentativ al burgheziei franceze dela sfârșitul secolului al XIX. Republican convins, democrat fără să fie demagog, marele om de stat este una din gloriile parlamentarismului onest. Inteligența lui nu te izbește prin scăpărări și paradexe; te cucerește însă definitiv prin compănire și simțul desăvârșit al realităților. Memoria lui este înspăimântătoare. Într'o replică parlamentară reconstituie, cu exactitate, cele mai complicate evenimente. Deaceea Memoriile lui au atâtea preț.

Sărbătorirea lui n'a avut răsunetul pe care-l merita. Pentru că în tot ce a săvârșit R. Poincaré n'a pus sgomot și poză. Istoria va arăta însă covârșitorul rol pe care l-a avut acest om în dezvoltarea Europei moderne.

Croniear

Problemele Astei

Cine se bucură mai sincer decât noi de orice pas înainte pe care vrea să-l facă bătrâna și venerabila noastră Astra? Nu este în cuprinsul țării o publicație care să fi dat problemelor ei o mai vastă întindere și o mai critică dezbateră decât „Societatea de mâine”. Deaceia nu vom scăpa nicio ocazie să semnalăm inițiativele menite să pună Astei temelii sănătoase. Ne doare orice nepăsare, orice tânjire, orice desorganizare, orice intermitențe de lăncezeală. Astra trebuie să țină pas cu timpul, să fie în neîncetată frământare, să țină în continuă străduință de creare pe numeroșii săi membri și sprijinitori.

Am citit cu multă bucurie buletinul voluminos al despărțământului Sibiu, în care palpită viața și dor de muncă. În fiecare sat din județul Sibiu sunt membri sub flamura Astei. Președintele despărțământului, inimosul profesor Silviu Teșosu are mari merite în încheierea organizației culturale atât de temeinice de acolo. Este o organizație model. Intelectualii din toate județele pot lua pildă dela Sibiu. De asemeni ne încântă imina minunata organizație a Astei Brașov, despre care am vorbit.

Iar azi semnalăm ideea unui palat cultural al Astei în Cluj. Ideia este lansată de energia viguroasă, optimistă și stimulentă a dlui prof. dr. Iuliu Hațieganu. Clujul e chemat să stărnească mare interes pentru Astra. Aproape toți profesorii sunt înregimentați în Astra, deci impulsivitatea culturală de aici poate primi o amploare extraordinară. E nevoie de palatul unde să se concentreze planurile de acțiune. Dorim, ca toți intelectualii să dea sprijin înălțării palatului în vederea izbânzii ce trebuie să o cucerească Astra.

Adunarea generală dela Caransebeș e chemată să desamortiască Astra și să reușiască a da corp câtorva probleme presante. D. președinte Vasile Goldiș vorbea odată despre lansarea unui call apel pentru un impozit cultural voluntar: să dea fiecare român numai 5 lei pe an pentru cultură, și s'ar putea crea minuni. Se va lansa apelul? Problemele spirituale și practice le credem mai interesante decât formalele alegeri de președinți. Discuția să se desfășure în jurul problemelor, iar nu în jurul persoanelor.

HORIA TRANDAFIR

— Din cauza abundenței de materiale articolele dlor Teodor Păcățianu: „Dieta Ardealului din 1865”, Flaviu Șuluțiu: „Spre o pace industrială”, Cristofor Epure: „Organizarea școlilor de ucenici”, se vor publica în numărul viitor al revistei.

Nicolae Titulescu

a fost ales președinte al marelui sfat al Națiunilor dela Geneva. Distincțiunea aceasta, cu toate că nu are nimic neobișnuit, este o mare cinste pentru cel dintâiu diplomat al nostru și pentru nația al cărei sânge îi curgă în vine.

Actuala sesiune dela Geneva este, poate, cea mai importantă dintre cele zece cari au precedat-o. Memoriul Briand împinge Societatea Națiunilor, dacă nu încă spre hotărâri epocale, spre discuții cari nu pot aduce decât o lămurire a scopului pe care-l urmărește — și care nu poate fi altul decât desăvârșirea păcii. A prezida astfel de discuții este fără îndoială o onoare rară. Cei cari s'au gândit, în acest moment delicat, la alegerea dlui Titulescu, de bună seamă că n'au pierdut nici un moment din vedere importante probleme dela ordinea zilei.

Alegerea dela Geneva n'a fost deci numai o loterie, cum încearcă să dovedească unii malițioși, ci o chibzuire temeinică asupra problemelor și a omului care ar putea ajuta rezolvirea lor fericită.

De fapt omul este una din cele mai lucide și mai agere inteligențe dintre câte se strâng, în fiecare toamnă, pe țărmul lacului Leman, din cele patru părți ale lumii. O spunem noi compatrioții lui cu pieptul plin de o justificată mândrie; dar au spus-o și o repetă mereu, streinii, cari au avut prilejul să asculte „gura de aur” a ministrului nostru dela Londra.

Pe lângă minunatul lui dar oratoric, actualul președinte al Consiliului Societății Națiunilor e înzestrat cu un perfect simț politic și cu o admirabilă putere de sesizare a realităților (ceea cam tot una este). Fiind dela întemeiere pârtaș la toate adunările dela Geneva, luând parte la numeroase alte conveniri internaționale, d. Titulescu are o adâncă cunoștință a problemelor internaționale. Iubirea pentru pace este adânc sădită în sufletul său. Deaceia, alegerea dsale nu va aduce decât bine Societății Națiunilor.

„Moldovănuț”

a fost evocat călduros la Blaj, din prilejul unui parastas la care au luat parte, printre alții, președintele Consiliului de Miniștri și președintele Academiei. Din prilejul acesta s'au spus atâtea cuvinte de omagiu despre fostul canonic-prepozit, președinte al Astei și membru al Academiei, încât mulți din cei cari nu cunoșteau viața aceasta de neîntreruptă muncă și jertfă, de cinste exemplară și

rară modestie, au rămas surprinși. De fapt Ion Micu Moldovanu, sau „Moldovănuț” cum deobiceiu îl numeau cei ce-l iubeau, trăiește mai mult în legendă decât în cărți. Nu-i plăcea să se vorbească de el, când colabora cu cineva își alegea de preferință partea de muncă și nu se supăra dacă numele lui nu era amintit.

„Moldovănuț” n'a fost numai un om al bisericii, căreia fără îndoială i-a dus serviciul neuitat. A fost un mare folklorist, poate cel mai mare dintre câți i-am avut în Ardeal. Bogata colecție de **Doine și Strigături din Ardeal** a lui Jarnik-Bârseanu, în mare parte lui i-se datorește. El cu elevii lui a strâns aceste perle ale poeziei noastre populare. Jarnik și Bârseanu au selecționat numai și au clasat materialul.

Ion Micu Moldovanu a mai fost însă și o lucidă inteligență politică. Amănunțele comunicate de dl Iuliu Maniu, din prilejul sărbătoririi dela Blaj, sunt destul de concludente în această privință. Ele s'ar putea completa cu altele, tot atât de interesante. Moldovănuț a fost un pârtaș asiduu la „conferențele” politice ardeleni; a fost în neîntrerupt contact cu conducătorii nostri politici. Sfatul lui era căutat și ascultat. Avea un simț sănătos al realităților. Găseai la el ceva din cumpănirea, și siguranța de sine a țaranului ardelean.

Recenzământul

Intr'un interview acordat ziarelor dl, ministru subsecretar de stat Dr. Iuliu Moldovan a declarat că lucrările pentru recenzământul general continuă și vor fi desvoltate cu energie până la sfârșitul lor. După toate probabilitățile vom avea astfel o statistică generală, făcufă după cele mai noi metode ale științei populației.

Dorim, din toată inima, ducerea la bun sfârșit a acestei grele opere de covârșitoare importanță națională. Noi cei dela Societatea de Mâine i-am simțit lipsa mai mult decât toți. Porniți la drum, cu scopul de a studia, înainte de toate, nevoile societății românești și a propune remedii pentru vindecarea lor și apropierea acelei societăți de mâine după care au oftat toate societățile omenești ne-am izbit de lipsa elementului de bază în acest studiu: datele statistice. Deaceia am fost nevoiți de atâtea ori, în anchetele noastre, să ne câștigăm cu eforturi îndelungate și anevoioase, noi înșine, aceste date.

Statistica este una din pietrele fundamentale ale studiului societății. Statul român care dorește să creeze în margi-

nile hotarelor lui întregite o nouă societate, nu are încă această piatră de temelie. De aceea multe din construcțiile săvârșite până acum pornind dela elemente ipotetice, acolo unde nu trebuia să se întemeieze decât pe soliditatea de granit a cifrelor — s'au prăbușit și se vor prăbuși. Altfel vom legifera când vom avea o statistică proaspătă; altfel vom îngriji de igiena privată și publică; altfel vom vorbi în convenirile internaționale. Am fost singura țară în Europa cari nu dispuneam de o statistică nouă a populației. Cât de dureroasă este această lacună să o spună toți aceia cărora le-a crepat obrazul de rușine în congresele internaționale unde, la datele statistice recente ale altora, ei răspundeau cu date de dinainte de războiu, culesse de trei împărății, sau cu eziviu și probabilități cari nu inspirau nici o încredere.

Suntem singura țară fără statistică, dar cred că nici nu este altă țară în care operația recensământului să fie mai a-nevoioasă, decât la noi. Dl. Dr. Moldovan a amintit în interviuul dsale de neseriozitatea — ca să nu-i zicem altfel — a populației noastre, când e vorba să se supună unui recensământ. Ca totdeauna țărani sunt mai înțelegători decât populația orășenească. Organele statului ar trebui să porceadă însă cu cea din urmă energie. Sunt destui, mai ales între minorități, cari au interesul să se sustragă recensământului. Să fie pedepsiți fără milă. Altfel am risipi iarăși milioane și muncă enormă.

Alegerile germane

Când, acum doi ani, alegerile Reichului german au avut astfel de rezultate încât au putut da naștere unui guvern de puternică nuanță socialistă, nu puțini au fost aceia cari au salutat evenimentele ca pe o ruptură definitivă între Germania nouă și cea de dinaintea actului dela Weimar. Spiritul republican — spuneau aceștia — s'a introdus definitiv în Germania. Monarhismul nu este susținut decât de o minusculă parte a ofițerimii și a funcționarilor vechiului imperiu. O astfel de Germanie nu va mai avea niciodată veleități imperialiste și pasiuni războinice.

Ceice țineau un astfel de limbaj, mai aveau un argument, în sprijinul lor. Trăia atunci încă Gustav Stresemann, autorul actului dela Locarno și a atâtor alte acte de sprijin a ideii de pace. Stresemann era o garanție a spiritului de care e însuflețită noua Germanie. De aceea cuvântul lui a ajuns să fie ascultat, chiar și acolo unde nu era numai mefianță și suspiciune. Marelui diplomat se datorește, în bună parte, evacuarea Renaniei, după care zece ani deiarândul, a ofat poporul german din adâncul rărunchilor.

Previziunile și speranțele de acum doi ani, alegerile germane recente le-a dovedit premature. Rezultatele lor au umplut iarăș sufletele de griji. Dacă din rezultatul acestor alegeri nu se poate deduce cu absolută certitudine că în sufletul întregului popor german colcăie demonul revanșei, ele sunt o dovadă destul de vie, că acel demon mocnește în o mare parte din poporul german și mulți dintre actualii fruntașipolitici ai Reichului sunt sub stăpâ-

nirea lui.

Dacă până acum demonul a tăcut — aceasta se datorește unui motiv de circumstanță politică. Prin înăbușirea lui se spera evacuarea Renaniei, înainte de termenul fixat în tratatul dela Versailles. Și manevra a reușit de minune.

Abia au părăsit trupele aliate Renania și demonul a început să-și arete colții. Sunt în mintea tuturor discursurile ministrului Treviranus. Incercările de a atenua tonul acestor declarații, ale unui om politic dintr'un post de înaltă răspundere, n'au făcut decât să lămurască și mai mult intențiile revanșarde.

Discursurile ministrului german s'au dovedit a nu fi un caz izolat. Cel mai viu element de propagandă în actualele alegeri a fost politica externă a Reichului, și nici decât politica financiară, pentru care a căzut guvernul Brüning. Insuși reorganizatorul și șeful armatei germane, generalul von Seeckt, al cărui prestigiu este atât de mare încât se vorbește de o eventuală candidatură a lui la președinția republicii, el însuși a declarat într'un discurs către alegătorii săi din Magdeburg, că dușmanii țării nu se găsesc nici la stânga, nici la dreapta, ci „dincolo de frontiere“, că Germania trebuie să-și restabilească prestigiul și influența ei internațională; că viitorul Germaniei îl va crea noua ei armată.

Rezultatele alegerilor dela 14 Sept. dacă n'au dat la iveală o Germanie complet revanșardă ele au aruncat politica Reichului într'o primejdioasă confuzie. Din ele au ieșit mărite două forțe a căror scopuri numai pacifice nu sunt: național-socialiștii (partidul revanșard) care dela 12 deputați, câți avea în parlamentul trecut, s'a ridicat la 107, și comuniștii cari au 76 deputați.

Când scriem aceste șire noul cabinet nu s'a constituit încă. Se vorbește de o coaliție a partidelor de centru. Vă puteți închipui însă ce viitor va avea un guvern dat de o atare coaliție, când va avea de luptat cu formidabila opoziție comunisto-rasistă.

Prieteni cehoslovaci printre noi

Dr. Hussek, directorul ziarului Slovesky Dennik din Bratislava și soția sa, dna Huškova Flajshansova conferențiară de limba română la universitatea din aceea localitate au sosit în România și vor petrece mai multe luni în care timp năzuiesc să cunoască bine stările dela noi. Ambi sunt suflute de elită și dornice să contribuie în cea mai largă măsură la apropierea cehoslovaco-română. În repetate rânduri ne-am convins de serviciile publicistice eminente pe cari le-au prestat cei doi prieteni devotați ai României. Dna Flajskansova vrea cu această ocazie să cunoască bine repertoriul nostru teatral și să aleagă câteva piese reușite pe cari urmează a le traduce în limba cehă pentru a fi reprezentate pe scenele statului vecin și aliat. În Cluj, la Brașov și la Bran au fost însoțiți de directorul nostru, d. deputat Ion Clopoșel, președintele sindicatului ziaristilor români din Ardeal și Banat, punându-i în legătură cu personalități fruntașe ale culturii românești și arătându-le câteva sate românești din Țara Bârsei. Dorim apreciații noștri vizitatori zile cât mai frumoase în țara noastră.

Lucien Romier

este oaspele României, când scriem aceste rânduri. L'am văzut pe o fotografie dela serbările dela Șimleu; se pare deci că marele ziarist va rămânea mult timp la noi în țară. Se prea poate ca cel ce a scris una din cele mai pătrunzătoare analize a civilizației americane să-și fi întors din nou privirea asupra bătrânului continent, a căruia situație nu e deloc albastră în timpul din urmă.

Avem convingerea că o carte asupra României, sau a Europei centrale a aceluia care a scris **Explication de notre temps și Qui sera le Maître?** ar contribui tot atât de mult la asanarea crizei economice, în care ne zbatem, ca și un tratat de comerț, sau nu știu câte conferințe diplomatice, cu discursuri vagi și partipris numeroase. Lucien Romier are darul de a pune cu exactitate diagnosticul actualității. Ziarist reputat el are calitatea rară de a-și întemeia constatările pe bogate și adânci cunoștințe economice.

Despre Wickham Steed, marele nostru prieten, director al ziarului Times, se spune că a contribuit la dărîmarea monarhiei austro-ungare — una din minciunile mari ale istoriei — tot atât de mult cât o armată. Atât de bin: a cunoscut el boala putredului organism și atât de sigure i-au fost loviturile. Comparația aceasta, mutatis mutandis, s'ar putea aplica și lui Romier. Ochiul lui lucid vede cu mult mai limpede decât al nostru, pe care-l turbură o mulțime de prejudecăți. Judecata lui va fi cu atât mai interesantă cu cât vine dela cineva care e înafară sau, mai bine zis, deasupra evenimentelor și împrejurărilor. Termenii lui de comparație sunt mai numeroși și mai adecvați. Astăzi nu mai putem aprecia o situație economică în mod izolat. Trebuie să ținem seamă nu numai de factori europeni, ci de adreptul, mondiali. Lucien Romier cunoaște, ca puțini alții, acești factori.

Traversarea aviatică a Atlanticului

Ziarele ne-au ținut de mult la curent cu grandioasele raiduri aeriene ale vestitului aviator francez Costes. Sborurile peste Himalaia, peste lacul Baical din adâncurile asiatiche, peste Oceanul Americii de Sud, peste Cordilieri, au atras atenția lumii asupra curajului lui Costes și pilotului tovarăș Bellonte. Nu se cunoștea însă și planul de a traversa Atlanticul în direcția Paris—Newyork, până în ajunul hotărîrii de decolare din aeroportul capitalei franceze. Avionul poreclit „semn de întrebare“ (probabil pentru a coresponde misiunii de a învinge marele mister care a fulgerat odată pe Coli și Nungesser) fusese înarmat cu toate perfecțiunile tehnice de cu ani de zile, pentru a brava descărcările electrice, deșisul nopților, grosul norilor furișoși, curenții de frig și a semnala în orice clipă cantitatea de benzină și ulei. Sborul fusese preparat cu minuțiozitate științifică. N'a scăpat atenție lui Costes niciun element atmosferic care ar fi putut să-l surprindă. Aici rezidă taina succesului lui Costes. Un braț puternic, o voință tenace, o inteligență cu resurse bogate trebuiesc întovorășite și de confortul și apanajul științei. Raidul transatlantic al lui Costes înseamnă în primul rând un omagiu adus științei veacului nostru.

Redacția

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

Toți deținătorii de acțiuni ale Băncii Naționale, emisiune veche sau nouă, sunt înștiințați că vor primi de fiecare ecțiune un acout de Lei 150.— asupra dividendului pe 1930.

Plata se va face cu începere dela 1 August 1930 în Administrațiunea Centrală, la Secursalele și Agențiile sale, contra cuponului acțiunilor din noua emisiune sau vechea emisiune, pentru care nu s'a exercitat dreptul de opțiune.

Bilanțul general încheiat la 30 Iunie 1930

Activ	Pasiv
Stoc:	
Aur în țară	5.355.968,146
Aur în străinătate	3.919,406,728
Dezize	9.275,434,874
Stoc total	1.322,519,062
Alte dezize	10.597,953,936
Monetă divizionară	53.271,194
Portofoliu comercial	796,457,055
Avansuri pe titluri și metale prețioase:	8.032,607,504
Simple	517,547,700
In cont curent	309,009,567
Datoria Statului	826,557,267
Avansuri temporare acordate Trezoreriiei	3.699,056,580
Efecte publice	2.000,000,000
Capital social	140,093,998
Fond de rezervă	161,004,389
Fonduri pentru amortizări	222,153,802
Participare la Banca Reglementelor Internaționale	80,645,161
Participare la Creditul Industrial	150,000,000
Efecte publice — Fonduri de pensii și asistență pentru personal	753,897,350
Imobile	119,573,689
Mobilier și mașini de imprimerie	466,670,093
Agenci — Lingouri și monede diverse	72,612,896
Conturi diverse	7,276,283
Aur la Moscova (Aur antebellicum £ 12.497.223-12-8)	1.947,613,051
Efecte și avansuri gerate de Banca pt. Stat	29.373,576,898

Raportul stocului de aur față de angajamente — 36,74%
 Raportul stocului total față de angajamente — 41,98%

CONTUL DE PROFIT ȘI PIERDERI

Încheiat la 30 Iunie 1930

Debit	Credit
Cheltuieli de administrație	278,028,798
Impozite și diferite taxe	5,838,120
Diferență de curs la efectele publice	283,866,918
Dobânzi curente Statului la disponibilitățile sale plasate în dezize	42,698,003
Rezervă pentru diferență de curs la acțiunile Creditului Industrial	26,580,444
Rezervă pt. Casa de pensii a personalului B. N. R.	45,000,000
Fond pentru administrarea portofoliului Statului	8,000,000
Fond pentru amortizări diverse	10,000,000
Beneficiu net	159,000,000
	64,453,277
	639,589,642

Administrator-delegat, C. Stoicescu.

Credit

Administrator-delegat, C. Stoicescu.

„SCHMOLLPASTA”
S. A. BRAȘOV

Fabrică de cremă de ghețe
Premiată la 30 de expoziții

Institutul de Editură și Arte Grafice S. A. Cluj

dresa abonatului:

ex. of. 2 ex.

12-13

Biblioteca Universității